

WUC

juliol-agost 79
n.º 686
50 pts.

41
+1
—
42

2-2=0

Català a l'escola

J. Guerra
79

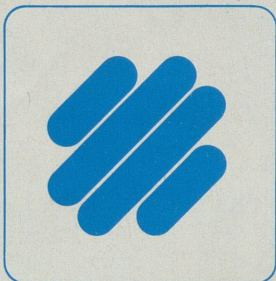

Forts com el talaiot perenne

La nostra presència a les Illes va ser
acollida amb un afecte fraternal.

Però no ens va sorprendre. Més enllà
del temps, ens uneixen uns sentiments que
encara són vius, latents, intactes, i
que donen una força perenne a la nostra amistat.

BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL
DE CATALUNYA

A les Balears: PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA
CAMPOS · MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES

LLUC

JULIOL - AGOST 79

LLUC

Revista bimestral, n.º 686

Any LIX

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors

Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619

Telèfon 22 32 99

Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores

Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà

Caps de Redacció: Josep M. Llompart i

Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 300 ptes. anuals

Estranger: 350 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 50 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imprimeix: taller gràfic ramon

Balmes, 39 - Tel. 25 44 32

Dipòsit legal: P. M. 276-1958

Portada original de Joan Guerra

Universitat de les Illes Balears

Servei de Biblioteca i Documentació
Edifici Guillem Cifre de Carayà

= Sumari =

Pàg.

- 2 El present número arriba a les vostres mans, amb un cert retard, però quan ja tenim —a la fi!— el Reial Decret sobre l'ensenyament de la nostra llengua a les escoles. És una eina que no cal dejectar ni criticar destructivament: **UNA PASSA TRANSCENDENT PER A LA NOSTRA LLENGUA I CULTURA**, es titula el nostre **EDITORIAL**. És una eina a les nostres mans, en coneixem les deficiències, les dificultats reals, els entrebancs que sorgiran d'açí i d'allà, el seu retard que tant influirà en aquest curs. **LLUC**, amb aquest número tracta d'orientar i encoratjar, a la fi, l'ensenyament normal i creixent del català de les Illes a les nostres escoles.
- 3 **Cap a la normalització de la llengua catalana**, per Josep M.º Llompart. Unes reflexions de sociolingüística que toquen de peus a terra de la realitat nostra de cada dia.
- 7 El Conseller de cultura del Consell General Interinsular, Josep F. Conrado de Villalonga, exposa el punt de vista oficial sobre **el reial decret per a l'ensenyament de la nostra llengua**. (Cal recordar que les opinions expressades pels nostres col·laboradors no són automàticament assumides per la redacció de **LLUC**)
- 9 Gabriel Janer Manila, **Per a un espai escolar al servei del poble**. Un plantejament realista, davant el nou decret, per part d'un ensenyant que ha coordinat la redacció d'aquest número.
- 11 **Llenguatge, escola, entorn**, per Toni Artigues.
- 12 **La llengua catalana i l'educació especial. Història d'una doble marginació**, per Martí X. March i Cerdà. Un article interessant pel seu accent sobre l'educació dels subnormals.
- 14 **La nostra llengua i l'educació preescolar**, per Bartomeu Mulet Trobat. Objectius, la nostra llengua al parvulari, lectura i escriptura...
- 16 Les planes centrals són dedicades a exposar el **MATERIAL PER A L'ESCOLA MALLORQUINA (Curs 1979-80)**.
- 18 **Coordinadora d'ensenyants de i en català**. Es presenten les bases d'aquesta entitat que ve a ser la reestructuració del Secretariat pedagògic de l'Obra Cultural Balear.
- 19 **Els vents del món: un material didàctic que compleix una funció**, per Pere Riutort i Mestre. Una exposició detallada dels objectius, passes donades i perspectives d'aquesta col·lecció de quaderns que s'està experimentant, en diverses edicions, al País Valencià i a les Illes.
- 21 **Objectius i esquema de programació per a la 1.ª etapa d'EGB** (llengua catalana).
- 22 **Objectius i esquema de programació per a la segona etapa d'EGB**. Es basen en publicacions de la Generalitat de Catalunya.
- 23 Obra Cultural de la Caixa de Pensions ha organitzat per als dies 11-25 de setembre una exposició excepcional de fotos, guanyadores de certàmens de fama internacional: **PRINFOT**.
- 24 **L'ESGLÉSIA NOSTRA**. En aquest número sobre l'ensenyament, s'evoca el record d'una Fundadora, la de les monges franciscanes mallorquines, que tant contribuïren a alfabetitzar els pobles de la pagesia: es clou ara el primer centenari de la mort a Selva (19 set. 1978) de **Sor Concepció de Sant Josep**, la primera «monja blava». Escriu Pere Llabrés.
- 28 **Hamlet i Serenates d'estiu**, dues altres tasques de l'Obra Cultural de la Caixa de Pensions
- 29 **L'«Enciclopèdia de Menorca»**, per Joan F. López: una exposició detallada dels objectius d'aquesta obra, que no pot mancar a cap biblioteca dels Països Catalans, de la qual n'han sortit els primers fascicles.
- 32 **Comunicat final de les quartes Jornades del CIEMEN**.

5 103038081

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Una passa transcendental per a la nostra llengua i cultura

editorial

Qualsevol crítica que es faci al decret que, a la fi dia 19 de setembre, ha aparegut en el B.O. de l'Estat, no ha de perdre de vista que es tracta d'una passa transcendental en la història de la nostra cultura. De fet aquell llarguíssim període que es va obrir amb el «Decreto de Nueva Planta», aquest decret comença a tancar-lo. Per primera vegada en la nostra història moderna les normes repressives de la nostra llengua són substituïdes per unes mesures reivindicatives encara que siguin modestíssimes i molt tímides.

No volem ni comentar el confusionari canvi que s'ha produït en el títol del Reial Decret, perquè ja ha estat prou rebutjat per tot aquell qui tenguí una mínima noció de lingüística. En el títol original, que figurava a l'esborrany, preparat i aprovat pel Consell Interinsular —amb majoria del partit governamental— es feia referència a la incorporació de la llengua catalana amb especial atenció a les seves modalitats a les Illes, cosa que s'ajusta a les normes més racionals de pedagogia, salvaguarda el rigor científic i no introdueix cap element confusionari.

Però els senyors de Madrid han trabucat la cosa: i el títol del Reial Decret ve a dir que aquí hem d'ensenyar dialectologia del català. No han arribat, amb les seves pretensions de dividir el nostre únic llenguatge dels Països Catalans, al cas de València, però la «valencianització» ha deixat guaitar la seva orella en el títol del Decret que ens afecta als illencs. Es veu

que a «La Moncloa» no deuen tenir gens en compte l'autoritat d'un organisme tan madrileny, centralista i aglutinador com és la «Real Academia de la Lengua» que parla «de pueblos que hablan el catalán o algunas de sus variedades (Cataluña, Valencia y Baleares)». Els senyors ministres actuals deuen ser més lletrats que la mateixa «Real Academia»!

Ara bé, el títol no forma part de la normativa. I aquesta, entre tots, hem de fer que sia un instrument bàsic per la normalització de la nostra llengua. El que no ens podem permetre mai és tenir una marc jurídic, per petit que sigui, i no saber-lo aprofitar. Pensem que no són unes normes legals les que fan la història, sinó l'ús que se'n fa d'aquestes normes legals.

Per tant hem de saber omplir de contingut legal aquesta situació, passant per damunt de dificultats de tot ordre, anar cap endavant amb la col·laboració de tots: dels ens autonòmics, de les entitats gestores de l'ensenyament públic i privat, dels mestres que —molts— hauran de fer un esforç per posar-se al dia per ensenyar la pròpia llengua, dels pares que s'han de mentalitzar i alfabetitzar ells mateixos perquè no s'emboliquin en les xerxes confusionàries que encara filen i refilen els «gonelles» de sempre, dels mateixos alumnes —sobretot dels més grans— que han d'assumir i redescobrir, si ja no ho han fet, com a seva normal i pròpia, la llengua i la cultura catalana, que des del s. XIII trasplantà a aquestes illes el poble que ara som i formam els mallorquins, menorquins i eivissencs.

Cap a la normalització de la llengua catalana

(Divagacions sociolingüístiques)

Català o mallorquí

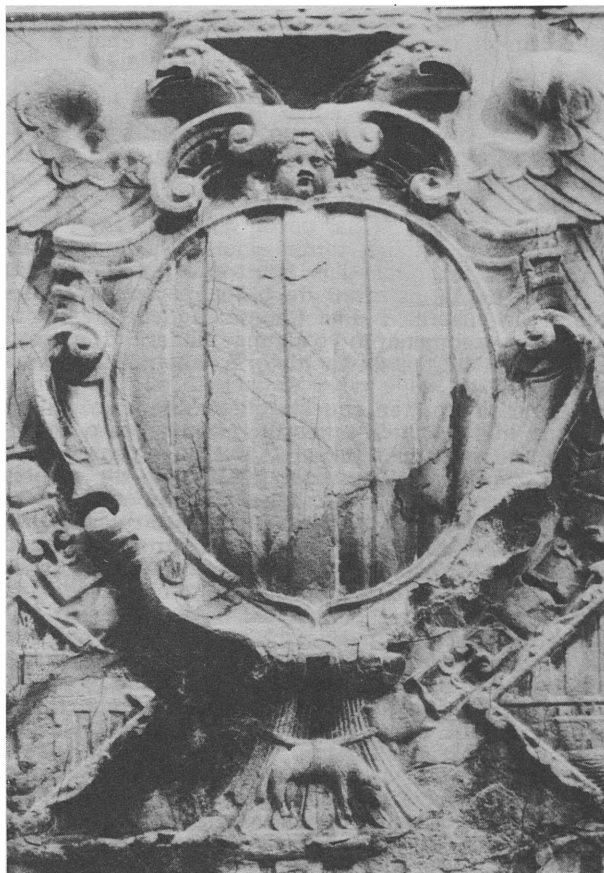
Fa alguns mesos encara se'n parlava. Que si mallorquí o si català, que si el mallorquí és o no és català, que si a l'escola han d'ensenyar el mallorquí i no el català... La «polèmica» va alçar terreta. Es va plantejar, va arribar al zenit, i, a poc a poc, es va anar desinflant cap al ponent.

De fet, la «polèmica», com a tal polèmica, no havia existit mai. ¿Fóra possible polemitzar, per exemple, sobre si els peixos tenen o no tenen plomes? Pensem-ho una mica. Si un bon senyor tingués l'acudit d'afirmar públicament que els peixos tenen plomes i els ocells escates, no entaulariem amb ell cap polèmica; ens limitariem a mostrar-li uns quants peixos i uns quants ocells. I si, així i tot, seguia mantenint la seva tesi, no discutiríem gens ni mica: ens limitariem a avisar els loquers.

Una cosa ben semblant ha succeït amb la qüestió del «mallorquí» i el «català». Uns bons senyors han dit que el mallorquí no és català. Uns altres, emprant arguments científics i d'acord amb tots els lingüistes del món, els han fet tocar amb les mans que els parlars barceloní, valencià, maonès, mallorquí, gironí, alacantí, alguerès, felanitxer, solleric, empordanès, eivissenc, etc., constitueixen un mateix i únic idioma, que, per raons històriques, anomenam «català». De la mateixa manera que els parlars madrileny, argentí, burgalès, mexicà, andalús, aragonès, murcià, granadí, toledà, santanderí, extremeny, etc., constitueixen un mateix i únic idioma, diferent de l'anterior, que, també per raons històriques, anomenam «castellà».

Però això, que només amb unes nocions elementals de lingüística és tan bo d'entendre, hi ha persones que no ho han volgut entendre i han seguit proclamant que el mallorquí no és català, que s'ha d'ensenyar el mallorquí i no el català, etc. Fins i tot algú ha arribat a suggerir que sigui el poble qui, per mitjà d'un referèndum, decideixi la qüestió. Un pensa que ja aniria bé poder resoldre certes coses per referèndum. Imaginau-vos quina felicitat, si poguéssim resoldre per aquest sistema que el càncer és una malaltia curable!

No es tracta, doncs, d'intervenir en una polèmica inexistente per impossible, sinó d'investigar una mica les causes per les quals dins la societat mallorquina es poden mantenir unes opinions que, dins uns altres àmbits socials, serien inimaginables. Perquè els qui creuen i/o afirmen que el mallorquí no és català no són algunes persones aïllades, sinó una part prou considerable de la població de Mallorca. Per tant, com que no és de suposar que mig Mallorca estigui malament del cap, cal que hi hagi alguna causa, algun fonament, algun mecanisme distorsionador que provoqui i expliqui aquesta mena de pensament aberrant col·lectiu.

Comencem per observar que, si a un senyor de Calatayud —posem per cas— se li acudís fer unes declaracions assegurant que ell parla aragonès, però no parla castellà, es produiria dins Calatayud un moviment d'estranyesa. Exactament que si asseguràs que els peixos tenen plomes. A cap aragonès no li ha passat mai pel cap de dir que ell parla aragonès, però no castellà. En demanar-li si parla aragonès, contestarà que sí; en demanar-li si parla castellà, contestarà que sí, que també; i en demanar-li que com és que, si parla aragonès, parla castellà, contestarà, amb tota naturalitat, que parla aragonès i, al mateix temps, castellà, perquè l'aragonès és castellà (1).

(1) També valen en aquest sentit els exemples a escala insular i casolana. Si a un nadiu de Sóller li demanau si parla solleric, respondrà que sí. Si li demanau si parla mallorquí, respondrà que també. Com és, doncs, que si parla solleric parla mallorquí? Perquè el solleric és mallorquí.

Ara, això que per a un aragonès —o per a un andalús, o per a un extremeny, o per a un murcià, o per a un argentí— és tan obvi i tan bo d'entendre, a molts de mallorquins no els entra dins el cap. A una persona de llengua castellana no li costa cap esforç comprendre que «chiquilla», «mañica», i «pebeta» són tres paraules perfectament castellanès. Un de Madrid dirà «chiquilla», un de Saragossa dirà «mañica», un de Buenos Aires dirà «pebeta»; però a cap dels tres no se li acudirà pensar que aquests mots, significatius d'un mateix concepte, pertanyen a tres idiomes diferents. Ells saben ben bé que les tres paraules estan inserides dins el lèxic d'un mateix i únic idioma; aqueix idioma al qual, per anomenar-lo d'alguna manera i d'acord amb el seu origen en la història, li deim «castellà».

Reparem, en canvi, que són molts els mallorquins que no són capaços d'entendre ni d'admetre que «noia», «allota» i «xiqueta», siguin tres paraules perfectament catalanes. I n'hi ha prou que un de Barcelona digui «noia», un de Mallorca digui «allota» i un del País Valencià digui «xiqueta», per arribar a la conclusió que aquestes tres paraules, significatives d'un mateix concepte, pertanyen a tres idiomes diferents. No saben comprendre que, de la mateixa manera que «chiquilla», «mañica» i «pebeta», són sinònims d'ús territorial concret i més o menys limitat a nivell de parla, pertanyents tots tres a un mateix i únic idioma, també «noia», «allota» i «xiqueta», són sinònims d'ús territorial concret i més o menys limitat a nivell de parla, pertanyents tots tres a un mateix i únic idioma. Aqueix idioma al qual, per anomenar-lo d'alguna manera i d'acord amb el seu origen en la història, anomenam «català».

I encara aquí, en aquesta qüestió de noms, hi ha un punt que molts de mallorquins no saben o no volen entendre de cap manera. Molts es pensen que, en dir que el mallorquí és català, volem dir que els mallorquins són catalans. I això no és cert. Parlar català no vol dir ésser català. Com parlar castellà no vol dir ésser castellà. Un aragonès, un andalús, un argentí, parlen castellà, però no són castellans. I ells en tenen ben bé consciència tant d'una cosa com de l'altra. En aquest punt hauriem de tenir ben clar que, si dir «noltros parlam mallorquí, però no català» és un disbarat, en canvi és perfectament lícit i coherent dir que «noltros som mallorquins, però no catalans». Encara més: afirmar que a Mallorca es parla el català i que el mallorquí és català, no significa necessàriament simpatia cap als catalans ni adhesió a Catalunya. És, pura i simplement, la constatació d'un fet i l'aplicació de la terminologia correcta que el designa. Qualsevol mallorquí té perfecte dret —allà ell!— d'odiar Catalunya i els catalans; ara, allò que no pot fer mai és dir que ell no parla català. Això ja no és matèria opinable, sinó un fet objectiu que està per damunt de la nostra voluntat. D'ella depèn parlar o no parlar la llengua de Mallorca; però, si la parlam, no podem evitar de cap manera usar el mateix idioma que usen a Catalunya i al País Valencià.

Idioma alt i idioma baix

¿Per què, doncs, unes coses que per a un castellanoparlant són claríssimes i no tenen volta de fulla, són tan males d'entendre i d'admetre per determinats sectors del poble mallorquí? Hi ha d'haver alguna raó, alguns factors de distorsió que provoquin prejudicis col·lectius i facin veure confuses coses que, considerades objectivament, són claríssimes. I no hi ha dubte que aquests factors perturbadors no els hem d'anar a cercar dins la lingüística pura, sinó dins la sociolingüística, és a dir, en les estructures mentals de la nostra societat davant el fet lingüístic.

¿Quines són aquestes estructures? Comencem dient que no s'han alterat gaire de fa més de dos segles ençà i que vénen marcades per aqueixa situació anormal i desequilibrada que els sociolingüistes anomenen «diglòssia». ¿En què consisteix la diglòssia? En termes generals podem dir que és el resultat de la coexistència jerarquitzada de dos idiomes dins un mateix context social, de manera que un d'ells —el que anomenarem idioma alt (A)— ocupa un lloc de privilegi, de prestigi i de força, mentres que l'altre —el que anomenarem idioma baix (B)— ocupa una posició inferior, dèbil i desprestigiada. Els usos d'una i altra llengua apareixen netament diferenciats. L'idioma A és l'emprat en la vida pública, en les relacions formals, i, en general, sempre que es vulgui aconseguir una expressió elevada, noble i seriosa. En canvi, l'idioma B es reserva per a la vida privada i familiar, s'utilitza a les ocasions de relació quotidiana informal, i, en general, quan es vulgui emprar un tipus d'expressió planera, intranscendent, i fins i tot còmica i/o grollera. Un regidor de l'Ajuntament de Ciutat —d'un dels darrers Ajuntaments franquistes de Ciutat—, en ocasió de plantejar-se la possibilitat de l'ús de la nostra llengua a les sessions municipals, va declarar que ell seguiria emprant el castellà en els debats, però que els «tacos» els amollaria, com sempre, en mallorquí. Vet aquí un exemple ben viu de mentalitat conformada per la pauta diglòssica, amb la típica discriminació de funcions corresponents, respectivament, a l'idioma A i a l'idioma B.

Al primer se li atribueixen, doncs, uns drets que són negats al segon, o bé només li són reconeguts amb moltes limitacions. Per exemple, el dret a una normativa, a l'expressió literària elevada, a un estàndard uniforme. En definitiva, el dret a la gama completa dels nivells lingüístics: nivell col·loquial, estàndard, literari, burocràtic, científic, etc. De fet, a l'idioma B només se li reconeix un nivell: el de par-

Librería Jovellanos

UN SEGLE AL SERVEI DEL LLIBRE
I DE LA CULTURA

Jovellanos, 1

Tel. 22 14 66

CIUTAT DE MALLORCA

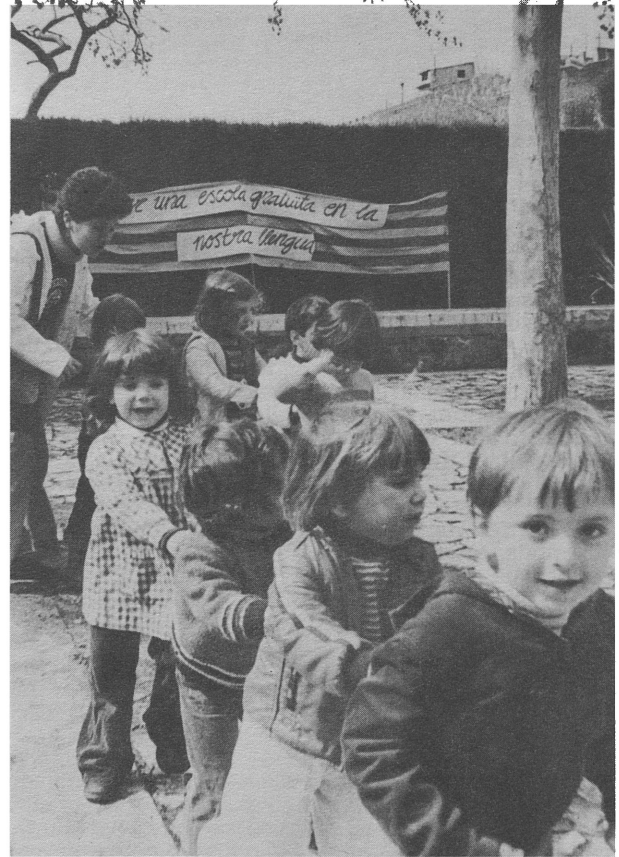
la col·loquial. De manera que, si el volem utilitzar com a instrument de creació literària, no ens podem allunyar gaire d'aquest nivell. Utilitzar-lo literàriament en un nivell superior significa infringir els prejudicis de la pauta diglòssica, i això la societat ho rebutja, fins al punt de pensar que l'escriptor canvia d'idioma. En aquest sentit, algun ingenu ha arribat a dir que, així com mossèn Alcover escrivia en «mallorquí», en canvi Costa i Llobera i Joan Alcover escrivien en «català». En realitat, mossèn Alcover es limitava, en redactar les **Rondaies**, a situar-se en el nivell col·loquial —únic reconegut a l'idioma B—, mentres que Costa i Llobera i Joan Alcover, sense sortir d'aquest mateix idioma, utilitzaven un registre superior, no admès sociològicament.

No hi ha dubte que quan dins un context social s'estableix una situació de diglòssia, l'idioma B es troba en una posició compromesa i delicada. Tant, que aquesta situació sol significar el pròleg a l'expulsió, prest o tard, d'aquest idioma de dins aquell context. Perquè si la pressió de l'idioma A arriba a ésser prou forta per fer que l'idioma B hagi d'abandonar els seus últims reductes, cada cop més humils i casolans, l'estat de diglòssia fa crisi. Amb la victòria definitiva de l'idioma A es normalitza el context sociolingüístic. L'idioma B ha desaparegut d'aquest context i l'esquema lingüístic resta de bell nou equilibrat. És la solució per la via de la **substitució lingüística**, és a dir, la suplantació definitiva i a tot nivell de l'idioma B per l'idioma A, resultat lògic i previsible de tot desequilibri diglòssic.

Trencar aquesta situació

¿Com es pot evitar aquest procés? ¿Com podem impedir que s'arribi a la substitució lingüística? En el fons només hi ha un camí vàlid: el camí inyers. O sigui, la **normalització de l'idioma B**, la ruptura conscient i total dels prejudicis diglòssics, amb la consegüent atribució a l'idioma B de totes aquelles funcions i de tots aquells drets que la pauta diglòssica li negava: dret a una normativa, dret a qualsevol dels registres de l'expressió literària, dret a un estàndard uniforme, dret a la gama completa dels nivells lingüístics. És —no cal amagar-ho— una solució difícil, perquè suposa l'eliminació d'uns prejudicis molt arrelats i un canvi profund de la mentalitat col·lectiva i dels usos socials. I la dificultat és encara més greu quan hom no disposa de l'imprevisible marc jurídic i d'unes condicions favorables de naturalesa pedagògica i informativa, que facin possible aquest canvi de mentalitat. Però, fet i fet, és l'única via de salvació que té una llengua reduïda a la condició d'idioma B.

És per aquí per on podem trobar l'arrel sociològica profunda que ha donat peu a la «polèmica» sobre si el mallorquí és o no és català. Observem que, en el fons, allò que feien els qui defensaven que el mallorquí no és català, era obeir fidelment els prejudicis de la pauta diglòssica, de manera que, conscientment o inconscientment, tractaven de protegir la posició del castellà com a idioma A, i, per tant, de mantenir la posició de la nostra llengua com a idioma B. Efectivament, si el mallorquí pogués ésser considerat un idioma autònom i independent del català, això significaria: una llengua parlada per unes 300.000 persones (perquè cal pensar que, pels mateixos prejudicis, els menorquins i els eivissencs també voldrien que les seves parles peculiars fossin considerades idiomes independents); una llengua sense normativa definida; una llengua d'ús reduït a un sol nivell —el col·loquial—; una llengua d'ús literari limitat també a aquest únic nivell; una llengua inhàbil per a l'expressió científica, etc. És a dir, un típic idioma B, que de cap manera podria posar en perill la posició del castellà com a idioma A. Al capdavall, aquest en tindria prou amb una lleu

escamesa per acabar d'un cop amb aquest atrotinat idioma B, que alguns, de bona o de mala fe, deien que defensaven.

En canvi, si admetem que el mallorquí —com el menorquí, l'eivissenc, el barceloní, el rossellonès, el lleidatà, etc.— forma part integrant de la llengua catalana, aleshores tenim: una llengua parlada per prop de 10.000.000 de persones; una llengua gramaticalment normalitzada; una llengua apta per a tots els nivells i usos idiomàtics; una llengua d'ús literari il·limitat i amb una tradició literària important; una llengua coneguda i estudiada a les universitats més importants del món; una llengua que, un cop normalitzada sociològicament, pot rompre la situació de diglòssia i expulsar el castellà de la seva situació privilegiada d'idioma A.

Les defenses de la nostra llengua

Vet aquí un dels factors sociològics que han jugat un paper soterrani però fonamental en la «polèmica». A prop de casa meua hi ha una pintada que diu: «Català no. Volem sa llengua d'es poble, sa nostra, i res més». Cal pensar que davall d'aquesta expressió, «i res més», s'amaga tota una ideologia lingüística.

Ens hem de demanar, emperò, una cosa: si la situació de diglòssia és secular a Mallorca i no s'ha produït la normalització sociològica de l'idioma B, ¿com és que no s'ha operat encara la substitució de la nostra llengua pel castellà?

En aquest punt hem de considerar unes defenses amb què compta l'idioma B, que, no essent prou fortes per a encaminar-lo cap a la normalització, impedeixen almenys que l'idioma A s'apoderi de les últimes posicions que l'altre encara conserva. Es tracta d'allò que els sociolingüistes anomenen **idealitzacions compensatòries**. Aquestes idealitzacions són unes defenses de naturalesa sentimental i emocional, consistents en l'atribució a l'idioma B, dins un pla ideal, de certes qualitats i virtuts que compensen les que posseeix l'idioma A en el pla real. De fet, quan en un estat de diglòssia entra en joc un sistema d'idealitzacions compensatòries es pro-

dueix una doble pauta: en el pla real es dona la pauta originària —idioma A preferible a idioma B—, mentre que en el pla ideal, en el pla del sentiment, es dona la pauta invertida: idioma B preferible a idioma A. Cal remarcar, emperò, que únicament es produeix una inversió de la pauta, no un canvi de posició de les llengües en conflicte, les quals segueixen essent, invariablement, idioma A i idioma B. Aquest darrer no experimenta un procés de normalització, sinó d'idealització sentimental. És la llengua dels pares i dels avis, la llengua apresada en el bressol, la llengua que ens emociona i ens fa plorar quan la sentim fora de Mallorca, la llengua de les rondalles que ens contava la padrina... Aquest és, en síntesi, el mecanisme que pot posar fre a la substitució lingüística i mantenir, gairebé indefinidament, el desequilibri diglòssic. Encara que no ens hem de fer massa il·lusions. Aquestes defenses sentimentals, totes soles, tard o d'hora acabaran retent-se, perquè a la llarga el pla real pesa molt més que el pla ideal.

Remarquem, doncs, que la idealització compensatòria és una arma de doble tall. Si per una banda és una barrera que s'oposa a la substitució definitiva i total de l'idioma B per l'idioma A, per una altra banda és també un obstacle a la normalització del primer. La idealització compensatòria exigeix, per la seva pròpia naturalesa, l'efectivitat del plantejament diglòssic, l'establiment d'una jerarquia discriminatòria entre dos idiomes. Perquè és precisament la seva condició de llengua inferior, humil i casolana, allò que volta l'idioma B d'una aureòla ideal. Si aquest idioma es normalitzava i ascendia al mateix nivell de l'idioma A, tot aquell encís restaria perdut.

Castellanofília

Heus aquí un altre matís del condicionament sociolingüístic de la «polèmica». Els qui amb la més bona fe del món, sense cap raó científica i només per un impuls visceral i sentimental, han defensat que el mallorquí no és català, han caigut de fet, en el subtil parany que s'amaga en el fons de la idealització compensatòria, i també han defensat, sense saber-ho, la posició baixa del nostre idioma, i, de retruc, la posició alta del castellà. Fa setanta anys, En Joan Alcover ja deia que fer-se forts en la intransigència dialectal és una forma indirecta, conscient o inconscient, de castellanofília. Les reaccions sentimentals són, a més a més, fàcilment manipulables, i són, de fet, manipulades per tal de muntar una maniobra contra el recobriment de la nostra identitat i, en el fons, contra el nostre procés autòmic.

Masclisme i feminisme

Encara caldria examinar alguns aspectes més de les idealitzacions compensatòries. Alguns sociolingüistes, per exemple, han fet notar el paralelisme entre la discriminació d'idiomes que es produeix dins una situació de diglòssia afectada per aquesta casta de compensacions, i la discriminació de sexes mantinguda tradicionalment en el si de la nostra so-

cietat. Al capdavant, l'idioma A fa el paper de l'home, i l'idioma B el paper de la dona. En el pla positiu, en el pla de la realitat, l'home, igual que l'idioma A, ocupa una posició de força, de domini i de privilegi. És el cap de casa, i, com a tal, se li atribueixen unes funcions que, en principi, estan vedades a la dona. Però en canvi en el pla ideal, en el pla íntim de les efusions sentimentals, la pauta s'inverteix, i la dona, talment com passa amb l'idioma B, ascendeix, idealitzada, al pla superior. Aleshores parlarem d'ella com d'un ser adorable, direm que és el nostre consol, la nostra felicitat, la llum guaidora del nostre esperit... Però tot això a condició que ella s'estigui quieta i no reclami ni reivindicui res; perquè si en el terreny de la realitat tangible pretén alterar la pauta originària, hi haurà un esclafit. Ella serà tan deliciosa i tan adorable com vulgueu, però a l'hora de la veritat, a l'hora de tocar de peus a terra, que s'entorni a la cuina més que de pressa, perquè aquell és, al cap i a la fi, el seu lloc. Podríem imaginar una pintada masclista que digués: «Ses dones a sa cuina. Volem que siguin femenines, agradables i submissives. I res més».

És molt curiós comprovar com els prejudicis que s'oposen a l'emancipació de la dona són pràcticament idèntics als que se solen oposar a la normalització d'un idioma B. Si la dona s'equiparava socialment i professionalment a l'home, perdria aquella feminitat que és el seu encís. Si l'idioma B es normalitzava i pujava al mateix nivell de l'idioma A, perdria aquella humilitat entranyable i casolana que el fa digne d'esser estimat.

Lluitar contra la diglòssia

Les divagacions podrien prolongar-se, però creim que ja ha quedat prou aclarit el nostre propòsit. No es tracta de prendre part en una polèmica absurda i impossible sobre si el mallorquí és o no és català; no es tracta de demostrar que el mallorquí és català, perquè això ja ho demostra a bastament qualsevol manual de batxillerat mínimament potable. El que importa és aclarir les motivacions sociològiques que han fet possible que s'arribés a produir aquella falsa polèmica. El que importa és informar sobre la situació de diglòssia que pateix la societat mallorquina, denunciar la manipulació que fan d'aquesta situació i lluitar contra els prejudicis que se'n deriven. Lluitar, en una paraula, per la normalització sociològica de la nostra llengua.

Pensem que aquesta lluita és transcendent al procés de recuperació de la nostra identitat, perquè, com va dir Marian Aguiló en uns versos memorables,

**poble que sa llengua cobra
se recobra a si mateix.**

Pensem que si lluitam per la ruptura de l'estat diglòssic que patim, mitjançant la normalització de l'ús del català a Mallorca, és perquè sabem que aquesta lluita és una lluita pel nostre poble, pel nostre futur, per la nostra llibertat.

Josep Maria LLOMPART

XARXA CULTURAL S. A.

Una colla de serveis culturals a ca vostra

Adheriu-vos-hi: Ronda del Guinardó, 24 A. Barcelona (12)

El Reial Decret per a l'ensenyament de la nostra llengua

per Josep F. Conrado de Villalonga

Un reial Decret, aprovat pel Consell de Ministres, regularà la incorporació de la llengua catalana —amb especial atenció a les seves modalitats insulars i a la cultura que ha generat— al sistema d'ensenyament a les Balears. Crec que aquest és un assoliment molt important del Consell General i que d'aquest Reial Decret en derivarà un bé cultural per al nostre poble. Conseqüentment pens que val la pena intentar d'explicar el per què i el com s'ha arribat fins a aquesta disposició legal.

I.—ANTECEDENTS

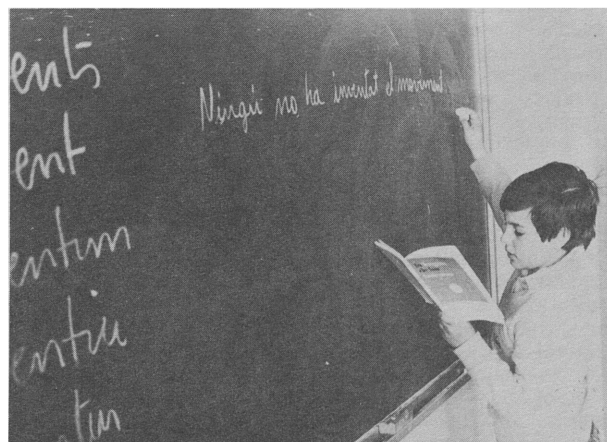
Amb la conquesta de les nostres illes pels catalans al segle XIII, es produeix un fet transcendent que modificaria la nostra personalitat cultural. S'inicia la ruptura amb l'islamisme i comença la nostra gradual incorporació al món cristià i a la cultura occidental. Des de llavors la llengua catalana és el nostre vehicle de comunicació i el seu ús exclusiu durant segles —fora del cultisme del llatí— origina un fenomen curiós d'apropiació de la llengua per part dels habitants de Balears que acaben per anomenar-la, indistintament, mallorquí, eivissenc (iquer, solleric, manacorí, pollencí, maonés, etc. etc.), tal volta amb una visió excessivament localista d'una qüestió important.

Durant aquests segles, hem anat generant una literatura de gran importància de què ns podem sentir orgullosos i que ha contribuït, per la seva brillantor extraordinària, a engrandir la literatura catalana —entesa en el seu aspecte universal—.

El mallorquí Ramon Llull fou qui aconseguí la més elevada categoria literària de la llengua catalana. En l'Edat Mitjana el català és la més unificada de les llengües romàniques fins al punt que Ramon Muntaner, Ramon Llull o Ausiàs March, valencià, escriuen en la mateixa llengua sense mutacions notables. Els segles XIV i XV, l'edat d'or de la nostra literatura, compten amb aportacions singulars dels nostres escriptors com Anselm Turmeda, Ferran Valentí i Cresques junt amb Sant Vicenç Ferrer i Bernat Metge.

Durant el període de la decadència, les Balears donen també una empremta important a la cultura catalana, com és ara la **Història de Mallorca** de Binimelis o tota l'obra neo-clàssica del menorquí Joan Ramis. En la Renaixença sobresurten els mallorquins Marià Aguiló, Pere d'Alcàntara Penya i Jeroni Rosselló. Dins el període de la literatura moderna, els mallorquins Costa i Llobera, Miquel dels Sants Oliver, Rosselló Pòrcel, Llorenç Villalonga i Francesc de Borja Moll junt amb Josep Pla, Espriu, Carner i Riba contribueixen a mantenir, actualitzar i eixamplar el nostre horitzó cultural.

Nogensmenys, la nostra llengua, literatura i, al capdevall, cultura no han estat sempre protegides ni fomentades des del poder central sinó més tost des dels segles XVII i XVIII es va imposant l'ús oficial del castellà amb una minva evident de la nostra llengua materna. En aquest llarg període en què no es protegeix la llengua de les Illes, s'origina, com és natural, un procés de degradació que acaba en els temps actuals amb un accés a la nostra literatura per part del poble pràcticament nul. Per ésser rigorós cal exceptuar, paradoxalment, dins aquesta actuació oficial, En Richard Kane, governador de Menorca durant la dominació angle-

sa que fou sensible a la nostra cultura i la protegí i fomentà.

II.—SITUACIÓ ACTUAL

Des de fa temps, sectors de l'opinió pública vénen demanant la normalització de l'ensenyament de la nostra llengua. La nostra riquesa lingüística és d'una importància tan gran que, si continuava sense protecció, es cometria un error que sols conduiria a privar al poble balear i, en definitiva a l'espanyol, d'una llengua, una literatura i una cultura densenrotllada i plena de contingut. I, finalment, cal afirmar que el patrimoni cultural que ens llegaren els avantpassats és l'herència més important que podem recollir i, per això, és un deure ineludible assumir i millorar aquest llegat, possibilitant així, la seva transmissió a les generacions futures.

Per tot això ens trobam enfront d'una responsabilitat política evident, si volem evitar un procés d'empobriment lingüístic i cultural irreversible. Cal prendre una decisió i l'oportunitat històrica és clara. Hem aconseguit un estat democràtic on les aspiracions regionalistes i autonomistes no solament no són perseguides sinó àdhuc possibilitats. La Constitució reconeix i assumeix la realitat plurilingüista i cultural d'Espanya i estableix, endemés, la seva protecció.

III.—ALTERNATIVES POSSIBLES

Davant aquesta situació hi ha, segons el meu parer, tres possibilitats.

La primera consisteix a no fer res, inhibir-se i assistir a la progressiva degradació cultural del nostre poble, a la condemna irreversible a l'obscurantisme de la nostra literatura reservada sols per a élitès intel·lectuals, i a un detriment de la nostra personalitat històrica per tal com som membres d'una comunitat que perd la seva capacitat d'expressió tradicional. La sensibilitat i visió política del Consell no podria permetre, afortunadament, aquesta opció.

La segona possibilitat era la dels qui pretenen que tot el sistema educatiu es basàs en la llengua catalana, amb la qual cosa s'hagués produït un desplaçament perillós de la llengua castellana en favor de la llengua

catalana. Aquesta alternativa consisteix, segons el meu parer, a resoldre un error històric amb un error actual.

La tercera opció consisteix en la progressiva incorporació de la nostra llengua al sistema educatiu, fent-ho amb una orientació flexible i coherent, assegurant el dret dels alumnes al coneixement oral i escrit de la llengua materna sense minvar, per altra part, el seu dret al domini oral i escrit del castellà, llengua oficial de l'Estat. Això exigeix una actuació reflexiva i assenyada, encaminada a la resolució del problema. Evidentment el Consell ha optat per aquesta via que, al meu judici, té una sèrie d'aspectes positius.

IV.—ASPECTES REMARCABLES DE LA SOLUCIÓ ADOPTADA

1.—Recuperació gradual pel poble d'una de les seves riqueses principals: la llengua, mitjançant el seu estudi formal, amb què s'aconseguirà la propietat i correcció en el seu ús i serà defensada de barbarismes, al mateix temps que es possibilita la seva utilització normal en tots els nivells d'expressió.

2.—Es facilitarà l'accés a la literatura i a la cultura que ens és pròxima, pel coneixement que tindran de la nostra llengua les generacions actuals i futures.

3.—El projecte de Reial Decret, proposat pel Consell al Govern de la Nació, no minva mínimament l'aprenentatge del castellà en tots els centres docents, i el coneixement de la literatura castellana queda reiteradament garantitzat. La nostra llengua s'incorpora a l'horari escolar —tres hores setmanals—, i facilitarà l'enriquiment cultural.

4.—Aquest Decret permetrà, endemés, d'integrar plenament en la societat balear les persones que, provinents d'altres regions espanyoles, han decidit de viure entre nosaltres. A partir d'ara serà més difícil que la llengua sia origen de discriminació i la mútua comprensió entre tots els ciutadans de les illes esdevindrà més fàcil.

5.—Amb l'entrada en vigor del Reial Decret es produirà automàticament un efecte mimètic a tots els nivells de la nostra organització social, el desig d'aprendre, el desig de parlar amb propietat, el desig de conèixer la nostra història la nostra literatura, tot el que és nostre, sorgeix immediatament. L'íntegra societat balear serà més culta.

Crec sincerament que es tracta d'una opció equilibrada que representada, al meu parer, la voluntat i el desig de la majoria de la població balear. És una resposta de sentit comú a una inquietud popular.

V.—CATALÀ/MALLORQUÍ, ETC.

Aquesta és una qüestió delicada que hem hagut de resoldre. Persones, tal volta carregades de bones intencions, han sostingut apassionadament que hem d'anomenar «mallorquí» la nostra llengua sense donar cap més raó a llur argumentació. Altres grups pensen que l'hauríem d'anomenar «becavès» (balear, català, valencià), etc. etc. etc.

Nogensmenys era imprescindible prendre una actitud decidida i clara basada en el rigor científic i aqueixa actitud ens duu a assumir que la nostra llengua és la

llengua catalana, amb variants importants que cal respectar i fomentar, que endemés hauran de ser ensenyades en els centres docents de la llengua catalana. Això és talment clar com que els nordamericans han d'assumir que parlen l'anglès, o els argentins, xilens o mexicans que parlen el castellà.

Finalment convé aclarir també que el fet que assumim que la nostra llengua és la catalana i que la nostra cultura forma part també, amb ple dret, de la cultura catalana, repetesc— en el seu sentit universal— no té res a veure amb el pretès pancatalanisme (Països Catalans) d'alguns sectors, opció política que jo respecto, però que, per descomptat, no compartesc puix entenc que una cosa és el fet lingüístic i cultural de les nostres illes i l'altra un projecte polític que no té viabilitat i no ha estat assumit per la voluntat popular. En sectors molt minoritaris aquest projecte polític camina per dreceres que no tenen relació amb la cultura, la literatura i la llengua i que, endemés, podrien escapar la nostra personalitat política i històrica, com a poble, respectuós del seu passat i, sobretot, molt gelós del seu futur.

VI.—ASPECTES CONCRETES DEL REIAL DECRET

— En Educació Preescolar i EGB s'incorporarà amb caràcter general l'ensenyament de la nostra llengua durant tres hores setmanals.

— En els Centres de Formació Professional de primer grau i segon grau es dedicaran dues hores setmanals a l'ensenyament de la nostra llengua.

— En els centres de B.U.P. es faran tres hores setmanals; en els Instituts de batxillerat es crearan les Càtedres corresponents.

— En els centres docents on hi hagi majoria d'alumnes que parlin la llengua de les Balears es podran donar, amb caràcter experimental, cursos en la nostra llengua, segons un acord previ majoritari dels pares dels alumnes, acord majoritari dels claustres de professors i havent assegurat que els qui no desitgin seguir aquest tipus d'ensenyança no seran obligats a fer-ho. I en qualsevol cas, i sense possibilitat d'excepció, l'ensenyament de la llengua i literatura castellana s'impartirà sempre en castellà.

— El Reial Decret crea una Comissió Mixta paritària entre l'administració central i el Consell General Interinsular que vetlarà pel compliment del Decret. I puc assegurar que la màxima preocupació dels representants del Consell en la Comissió serà garantir la llibertat d'opció que tenen els pares sobre l'ensenyança de llurs fills. També serà competència d'aquesta Comissió Mixta l'homologació de llibres i material dedicat a les ensenyances contemplades en el Decret.

Per acabar aquesta explicació sobre el Reial Decret he de repetir, encara que sigui una reiteració, que aquesta disposició legal elaborada pel Consell General Interinsular i aprovada pel Consell de Ministres, és una nova passa, important, de les que es van fent per a la recuperació de la nostra identitat.

JOSÈP FRANCESC CONRADO DE VILLALONGA
conseller d'educació i cultura de les Illes Balears

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

C. O. P. E.
MALLORCA

Gabriel Janer Manila

Per a un espai escolar al servei del poble

És cert que tres hores de llengua catalana a la setmana per a tots els nivells de l'ensenyament és ben poca cosa, jo diria que és una poqueta. Una vegada que a Madrid hagin aprovat el Decret que regula l'ensenyament de la nostra llengua sabrem que durant tres hores a la setmana podrem ensenyar el català amb impunitat; és a dir els podrem explicar als fills d'aquesta terra, sense por de contradir la llei i caure en delictes, que la llengua que parlen —o la que senten parlar al carrer, si són fills d'immigrants— té una gramàtica per pot estudiar-se i que es pot conèixer i una literatura rica, plena de belles i esplendoroses pàgines. Però no solament els podrem ensenyar això, sinó que tindrem el deure de fer-ho i caurà en incompliment de la llei l'escola que no ho faci.

De fet, de poder-ho fer, ja podíem a partir de la **Ley General de Educación**, aprovada per les Cortes Espanyoles el 4 d'agost de 1970. Podíem i no podíem, tot ha de dir-se. És cert que aquesta llei, encara ara vigent, però gairebé caducada com a conseqüència de l'innombrable enfarfegament d'ordres ministerials i telegrames oficinosos, especificada que s'havien d'atendre d'una forma molt especial les «peculiaridades regionales». L'article primer diu: «serán fines de la educación en todos sus niveles... 3.—La incorporación de las peculiaridades regionales que enriquecen la unidad y el patrimonio cultural de España...». Més endavant, l'article 17 afegeix: «Las áreas de actividad educativa de este nivel —es refereix a l'E. G. B.— comprenderán el dominio del lenguaje mediante el estudio de la lengua nacional, el aprendizaje de una lengua extranjera y el cultivo en su caso de la lengua nativa».

És cert que això del «cultivo» va fer debarbar molt la troca de les discussions i dels debats públics. Ningú no sabia què volia dir, exactament i cada qual interpretava això del «cultivo» de la seva manera. També va resultar d'una ambigüitat alarmant l'expressió «en su caso». Tot déu hi va dir la seva, àdhuc la directora de l'Escola Normal assegurarà que això de «en su caso» volia dir en el cas de que al director o a la directora d'un determinat centre escolar li donàs la gana.

La veritat és que des de l'any 1970 ençà, no n'hi ha hagut gaires de directors que els hagi donat la gana integrar el català al pla d'ensenyament i els mestres que ho han fet —els pocs mestres que ho han fet— ha hagut d'esser a força de trencar molts d'obstacles, dificultats que han sorgit dels mateixos companys, de l'administració i dels pares. (No cal dir com ha estat de difícil motivar els alumnes, quan les condicions eren tan adverses). I els resultats que Llorenç Vidal recull en un article publicat a «Escuela española» (Veg. n.º 2.465) als començaments de l'any que correm en què intenta una avaluació de totes les activitats que es duen a terme quant al que ell anomena «Lengua y Cultura de las Islas Baleares» produeixen tristors.

Anteriorment a aquesta permissivitat ambigua i confusa que es desprèn de la llei del 1970 no cal parlar més que de prohibicions i de repressió. Una repressió que exercia la llei sobre els mestres i que exercien els mestres damunt els seus deixebles. Ensenyar català a l'escola, ni que fos durant la mitja hora del «recreo» era mal vist i sancionat. (Jo mateix en sóc testimoni de les barramades que algun inspector proferia en arribar a l'escola imprevisiblement a inspeccionar, al mestre que parlava «mallorquí» als seus alumnes). Abans de la llei, ensenyar català en el marc de l'escola era gairebé un de-

licte; després de la llei, a partir de la dècada dels 70, una possibilitat que es malavejava obstruir.

És en aquest sentit que he escrit altres vegades que l'escola ha estat i és encara un instrument de colonització. Val a dir que no ho deixarà d'esser perquè un decret ens obligui a ensenyar el català durant tres hores a la setmana. Es tracta d'una primera passa, de res més. D'una passa ben curta, si he d'esser sincer; però cal treballar perquè no sigui una passa en fals. Cal posar-hi les mans i començar a fer feina, perquè aquesta sigui la primera porta oberta cap a la normalització de la nostra llengua, la primera porta que s'obri cap a la construcció d'una escola autènticament mallorquina, menorquina, eivissenca o formenterenga, d'una escola al servei del poble, a les seves necessitats d'ara, oberta al futur que ens cal construir.

Aquesta primera passa —tres hores de català a la setmana— respon a una concepció d'escola caduca i vella. Decidir que tres hores de la setmana es dedicaran a l'ensenyament de la llengua catalana suposa que la resta del temps s'haurà de dedicar a l'aprenentatge d'unes altres matèries; i això significa una concepció atomística de l'aprenentatge i la conseqüent divisió del treball escolar en assignatures, en camps ben separats d'investigació i d'estudi.

Per altra banda, aquesta mateixa subdivisió es manté quan hom demana que l'ensenyament sigui impartit en català, car s'argumenta que sempre estam fent classe

de llenguatge: quan ensenyam matemàtica, història o biologia, i que cal que el nin prengui contacte amb el vocabulari de les ciències. (Me'n record que li vaig preguntar en una ocasió a una notable professora de matemàtica a veure què feia per arrelar el seu treball en la realitat de Mallorca, excepte ensenyar la seva matèria —la matemàtica— en català, i em va respondre que res més. Jo li vaig proposar que intentàs desenvolupar el programa d'un curs de B. U. P. tot aplicant-lo a la matemàtica que sorgeix de Sa Llotja, o dels finestrals de la Seu, o d'un molí de vent d'Es Pla de Sant Jordi. La professora es va sorprendre del meu suggeriment. Jo, per altra banda, no feia res més que recordar-li que existeix el mètode de projectes o de centres d'interès, etc., i que ella podia adaptar-hi la seva activitat escolar).

Hi ha una tercera proposició, al marge de l'ensenyament del català i al marge de l'ensenyament en català. Aquesta tercera via és la de comprometre'ns tots —alumnes, pares, mestres, administració— en la construcció d'una escola al servei de la nostra realitat. Una escola vers la qual haurem si volem alliberar l'ensenyament de l'esclerosi i de la seva funció colonitzadora.

Es tracta de posar el nin en contacte amb el medi que l'enrevolta de relacionar l'escola i la vida. És evident que les escoles de Mallorca, o de Menorca, o d'Eivissa... han d'esser mallorquines, menorquines, eivissenques... Això, no obstant, no és gens fàcil. Es precisa una planificació, una política educativa adequada a la nostra realitat, feta plenament des d'aquí per gent que treballi ara i aquí. Aquesta escola és ben possible, si la feim possible entre tots, si clarificam la situació i aclarim què volem i per què ho volem. Posar l'escola al servei del poble, emperò, vol dir encarrilar-nos en un procés de recuperació nacional i conduir-la cap al servei d'aquest procés.

És evident que això suposa uns **mestres nous** i d'aquí en deriva el paper que han de jugar en aquest procés l'Escola Normal, el Departament de Pedagogia de la nostra Facultat de Filosofia i Lletres i tots aquells que organitzen reciclatges per a ensenyants.

També és evident que els continguts que hauran de treballar-se en aquesta escola hauran de sorgir de la mateixa realitat de l'escola. Els nins ben petits haurien de començar per conèixer la llengua que es parla al seu propi carrer, i el traçat, i la història de les cases i de la gent que hi viu, haurien d'estudiar els aucells que hi passen i els ramellers que penegen de les balconades. Així, anirien amplificant lentament el seu estudi, sistematitzarien els seus coneixements i aprendrien a veure el món —tot el món, car no és aquesta una proposició d'encerclament, ans tot el contrari— amb els ulls fets a jutjar les coses més pròximes; a jutjar-les i a criticar-les per a

imaginar-les de bell nou alliberades de tot quant no ens agrada.

No es tracta de dividir la vida en compartiments estancs, en matèries d'estudi, en assignatures. No es tracta d'estudiar història de Mallorca o geografia de Menorca, o la flora d'Eivissa... Es tracta d'estudiar tot això, integrat en un context, en una realitat que cal aprendre d'interpretar. En un moment en què algú ja comença a escriure els propis llibres per a ús i consum dels escolars d'aquestes terres, voldria recordar que molt més que llibres d'estudi sobre la geografia, la història o les ciències naturals de les nostres Illes —la Cultura Balear— el que necessitam són mestres amb la disposició suficient per engrescar-se en l'aventura de construir dia rera dia una escola al servei de la nostra col·lectivitat. Per això, vull dir que la cultura Balear no existeix. ¿Què és la Cultura Balear, un conglomerat format per una mica d'història, un poc més de literatura, un altre poc de geografia...? Existeix la cultura i prou. L'expressió de l'home damunt la terra, damunt qualsevol terra. I a la Cultura, així sense sense localització car això sí que és localisme, ens ha de conduir l'educació que rebem a l'escola. Però hom sap clarament que a la integració de la Cultura només s'hi arriba a partir de la realitat més pròxima, a partir de la vivència profunda en contacte —potser en comunió— amb tot quant sorgeix sobre la terra que trepitjam. (No es tracta d'estudiar els aucells de les Illes només amb la finalitat de conèixer les espècies d'aucells que passen per aquí. Es tracta d'estudiar aquests aucells, perquè la seva coneixença ens donarà la possibilitat d'aprofundir en el coneixement d'allò que ens enrevolta, i plantejar-nos preguntes, i cercar respostes que ens duguin a relacionar allò que són els homes de les diverses comunitats humanes que viuen sota la capa del sol).

Si l'escola assumís aquesta responsabilitat —val a dir que la meua proposició significa un capgirament absolut del sentit que tenen actualment els mètodes i les planificacions— no hauria estat gens necessari un decret que regulàs l'ensenyament de la llengua catalana a les nostres escoles. No hauria estat necessari, perquè l'estudi d'allò que som els homes d'aquest país i d'allò que hem estat, vinculats a un espai concret i a una forma de parlar, vindria donat sense cap obstacle, senzillament, tal com reclama la pedagogia més actual. Així les nostres escoles —els nostres espais escolars— estarien definitivament al servei d'aquest poble al servei d'un procés de recuperació nacional després de tants de temps de viure amb el cor estret només de veure que l'educació servia, sobretot per esborrar-nos la memòria.

GABRIEL JANER MANILA

Son Malferit, juliol de 1979

4 Gats
Galeria d'Art

c/. sant sebastià, 2 i 3
tel. 22 64 93
ciutat de mallorca

JOAN MIRÓ

octubre - desembre

Llenguatge, escola, entorn

Tants els nous enfocaments pedagògics com les didàctiques de les diverses disciplines o àrees d'estudi existeixen en la necessitat d'estudiar l'entorn dins l'entorn per tal d'entendre'l, i de canviar-lo en la mesura que hom pugui i vulgui. (1)

Tota la realitat és objecte d'estudi, no només els aspectes parcel·lats de la realitat que han estat refrendats per la ciència i la política en ús. L'alternativa a l'escola disciplinària és l'educació ambiental que comportarà necessàriament un canvi de les bases culturals i fomentarà estats d'opinió i actituds diferents als actuals. Això no descarta la necessitat de l'acció política, més o menys violenta, que pot anar canviant l'estructura del sistema escolar.

L'escola mallorquina se troba en un moment que integrarà nous continguts (lingüístics, literaris, geogràfics, històrics, ...). Pot ésser molt bé que la nostra escola integri totalment dins les estructures actuals (escola-guarderia, disciplinària, passiva, ...) aquests nous continguts. La llengua catalana aleshores serà estudiada com a idioma, tal com ja està passant en general als llocs on s'ensenya. L'ortografia, i en el millor dels casos l'anàlisi lingüística, és llavors l'objecte bàsic d'estudi a les tres del capvespre a l'aula n.º 7.

Si hom fixa, però, l'atenció en l'entorn immediat més que en la ciència codificada (sigui lingüística o una altra) interessa aquesta per la metodològica i els coneixements concrets que pot aportar per a l'estudi de la realitat. L'accent recau en la llengua com a vehicle de comunicació, com a afectivitat, com a joc, com a instrument de cultura, eina per al comportament i la vida, i la lingüística ofereix el maneig formal i cultural d'aquesta llengua.

Es el pas dels sermons i memoritzacions dogmàtics d'una disciplina descarnada a la investigació i al descobriment de la pròpia realitat cultural. La funció educativa consisteix a facilitar aquest descobriment mitjançant eixides i proporcionant als nins els instruments per analitzar el seu entorn, el seu poble, la seva barriada. Els moviments de població, el clima, el terreny, l'aprofitament de la terra, el desenvolupament industrial i comercial, d'artesanía..., seran investigats pel nin amb un eix principa que uneix totes aquestes variables, les relacions establertes entre els membres d'aquesta comunitat, i també amb aquests i els membres d'altres comunitats (2).

Aquesta investigació s'ha de fer en el doble aspecte comprensiu descodificador i expressiu codificador del llenguatge.

La llengua com a comprensió sol treballar només el llenguatge escrit (literatura, llibres de text amb tants de dibuixos i tradició oral recopilada com se vulgui, ...). Partir de l'ús de la llengua en relació amb els altres aspectes de la realitat suposa que l'ensenyament sigui en la llengua del nin i del medi. És també imprescindible l'anàlisi de l'ús d'aquesta llengua en els distints àmbits (carrer, escola, premsa...), situacions (formal, informal, pública/privada, d'igual a igual/jeràrquica...) (3).

Cada poble, però, cada barriada ofereix la possibilitat d'estudiar la realitat en tots els seus aspectes. El mestre prepara una eixida amb els al·lots. Per exemple visitar un home que fa ximbombes (observació, entrevista, cançons, ...), un canyar (observació de flora i fauna, dur canyes, ...), una gerreria (cadufos, què fan, o qui ho venen, des de quan, cançons i rondalles referents al tema, ...), una granja de conills, etc. El mestre ha preparat aquesta eixida de tal manera que s'han fixat uns quants objectius

cars per inscobrir aspectes geogràfics, econòmics, històrics, lingüístics, de la realitat observada (4). Els dies que seguiran l'escola serà un laboratori, un taller de ximbombes i la redacció d'un diari; els textos, els llibres de consulta, les enciclopèdies, els treballs fets anteriorment seran de gran ajuda per redactar informes econòmics, lingüístics, etc., etc. Amb aquests models viscuts se comprendran després altres realitats més llunyanes.

Amb la redacció d'informes que fan els nins entroncam amb el llenguatge com a expressió d'una realitat que s'ha descobert i viscut. No oblidem el llenguatge oral que flueix durant totes aquestes activitats ni el text lliure. (5). El mestre pot proposar de fer rodolins, gloses, rondalles, ...; el nin n'ha sentides moltes, en coneix l'esquema i la imitació creativa dins una escola activa fa la resta. La llengua no és només contingut semàntic sinó també comunicació afectiva. Jocs on intervingui l'entonació (imitació d'un alemany...), el timbre (enfadat, alegre, poruc...) desperten la sensibilitat en aquest sentit.

Les escoles unitàres són les que més permeten un treball en aquest sentit. A les altres serà imprescindible la col·laboració dels altres mestres. El nombre d'al·lots, la por a l'observació i al descobriment, el desconeixement de la realitat pròxima i dels instruments d'investigació i observació, la manca de duros..., obstaculitzen la duita a la pràctica d'aquestes alternatives tan velles com desconegudes.

TONI ARTIGUES

(1) Vegeu per exemple el moviment italià (Tonucci...), i Jaume TERRADES, *Ecologia i educació ambiental*, (Ed. Omega, Barcelona 1979).

(2) Cultura entrega com a manera de veure i viure el món; relacions dels homes amb la natura i amb ells mateixos en tots els seus aspectes. S'ha de desfer la dicotomia cultura popular i cultura culta.

(3) Vegeu: *Treballs de Sociolingüística Catalana*. València. Ed. E. Climent, n.º 1 (1977) i n.º 2 (1979), sobretot l'article de n'ARACIL.

(4) Un cassette és una eina imprescindible (petit i manejadís). Pot servir de guia Joan MIRALLES, *Qüestionari sobre Història i Cultura Popular de Mallorca*, (Mallorca, 1978).

(5) Vegeu «Cuadernos de Pedagogía» n.º 54, «Lluc» n.º 684, «Pissarra» n.º 5, les obres de FREINET, el moviment italià, etc.

La llengua catalana i l'educació especial

Història d'una doble marginació

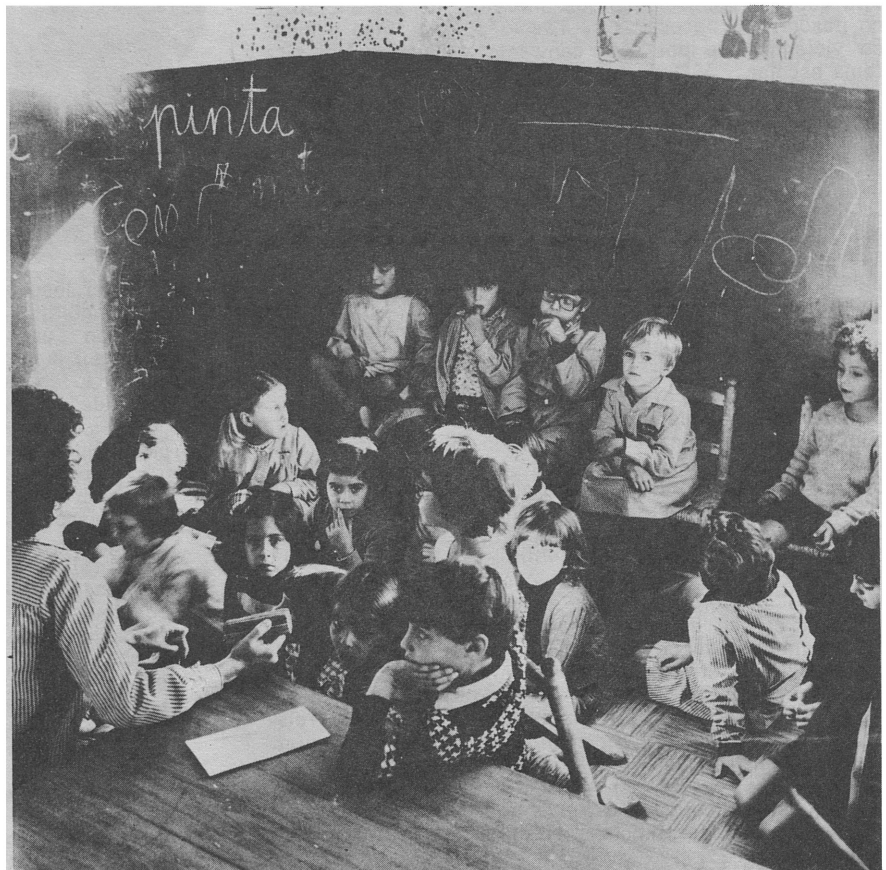
UN DECRET PER A COMENÇAR LA «NORMALITZACIÓ»

Si haguéssim de definir de qualque manera les semblances entre l'Educació Especial i l'Ensenyament de la nostra llengua hauríem de parlar de marginalitat; efectivament la marginació ha estat i és la característica que defineix amb més precisió la situació de la nostra llengua i dels diversos centres d'educació especial. El fet que s'hagi de parlar del tema de forma monogràfica és un símptoma clar de la inadaptació i de la manca de normalització tant de la nostra llengua com de l'educació especial.

De totes maneres l'aprovació pel Consell General Interinsular del Decret pel qual es regula la incorporació de la llengua catalana al sistema d'ensenyança de les Illes Balears, suposa la primera passa necessària per a començar a normalitzar la nostra situació lingüística.

Dins el text esmentat es parla dels nivells d'ensenyança on s'aplicarà l'ensenyament de la nostra llengua. Un dels nivells als quals se fa referència és el de l'Educació Especial, suposant aquesta decisió una novetat digna de tenir-se en compte, ja que aquest nivell d'ensenyança —com ja hem dit abans— resta completament marginat del sistema educatiu. S'ha de tenir en compte que el Decret que regula l'ensenyament del català per a Catalunya, no ho preveu.

Així a l'article dos, es diu que el català s'incorporarà de forma obligatòria als centres d'Educació Especial. A més a l'article tres es diu que en els esmentats centres se podran desenvolupar programes en llengua catalana. Tanmateix, i en funció de les diverses especialitats i característiques dels nins subjectes a Educació Especial, creim que l'aplicació d'aquest Decret s'hauria de fer en relació a aquesta especificitat que arriba fins i tot a poder desenvolupar, en la majoria dels casos, els programes de recuperació en la pròpia llengua materna de cada individu.

EDUCACIÓ ESPECIAL VERSUS EDUCACIÓ NORMAL

Però què és això de l'Educació Especial? Si haguéssim de definir l'Educació Especial ho podríem fer dient que és un calaix de sastre on s'hi posa tot allò que no és normal, tot allò que la societat no té estandaritzat com a norma de comportament, de pensament, de vida; un calaix de sastre sense cap tipus de planificació, mal garbellat i ple d'anormalitats, sense que se planteji allà on comença l'adaptació i allà on ho fa la inadaptació; un calaix de sastre, que per afe-

gitó, ha de subsistir gràcies a la caritat i a la beneficència d'una societat i d'una classe dirigent que de qualque manera ha de curar en salut la seva mala consciència; d'aquesta manera la mateixa concepció d'aquesta ensenyança tendeix a reproduir la seva pròpia marginalitat. Així epilèptics, deficients mentals, sords, paralítics, cerebrals, marginats, cecs, retardats escolars, ... formen part d'aquesta plaga de persones que han d'esser subjectes d'aquesta Educació Especial, però sense saber bé el que és ni conèixer de forma adequada els criteris que les qualifiquen de deficients.

La irracionalitat i la incoherència del funcionament de l'Educació Especial fa que inclús se posi en qüestió l'existència d'aquest tipus de centres. La política educativa de «lo especial» entesa d'aquesta forma marginal, ha de desaparèixer, ja que no s'educa per a una societat especial. La creació de ghettos escolars per a deficients mentals, marginats, sords, etc., condueix a la segregació i a la impossibilitat d'integrar dins la societat an aquests deficients.

D'ací la necessitat de «normalitzar» l'Educació Especial, evitant la beneficència, la caritat mal entesa, el paternalisme i la creació de ghettos. La compassió ha de deixar pas a una reflexió sobre el tema, que dugui a terme la realització d'una autèntica política educativa en relació a aquest tipus d'educació.

EL PERQUÈ DEL CATALÀ A L'EDUCACIÓ ESPECIAL

L'altra història, la del català, també és la de la marginació i la de la beneficència. A segles d'opressió i d'oblit li segueix un Decret, un punt de partida, que intenta posar la primera passa de la normalització de la nostra llengua a les escoles de les Illes. Per què, doncs, el català als centres d'educació especial? No crec que les raons que justifiquin tal mesura siguin massa diferents que les dels altres ni-

vells, però intentaré concretar-les una mica més.

Així en primer lloc diria que la primera raó que justifica tal mesura, és el dret que té qualsevol persona a poder usar en qualsevol moment —no en moments especials— la seva pròpia llengua i més concretament la seva llengua a l'escola. No se pot oblidar que la llengua és quelcom més que una simple «assignatura», ja que s'ha de concebre com una eina de comunicació i d'expressió; la llengua representa la possibilitat de tenir i de construir una cosmovisió del món i una personalitat pròpia i de poble. Per tant qualsevol individu subjecte d'educació especial per raons pedagògiques, psicològiques, culturals i polítiques té el dret a usar i emprar la seva pròpia llengua com a vehicle d'expressió i de comunicació amb el seu entorn.

La segona raó estaria justificada per la mateixa deficiència que l'individu té; així a les dificultats i les deficiències sensorials, mentals, socials, escolars, no se li ha d'afegir una altra deficiència: el no ús de la seva pròpia llengua. En aquesta perspectiva se podria afirmar que aquest tipus d'ensenyament s'hauria de realitzar en la pròpia llengua, com a única possibilitat en la majoria dels casos de realitzar una terapèutica i una reeducació.

Finalment la tercera raó estaria, sense cap dubte, en el fet que els problemes de fons de l'Educació Especial són els de l'educació escolar en si; l'escola «normal» discrimina, produeix «subnormals», fa selecció en bons i dolents, en tarats i sans. I discrimina perquè la societat també ho fa. Així doncs en una societat discriminatòria, l'escola discrimina i l'educació especial, darrer vagó del darrer tren, resta marginada. En aquesta perspectiva es pot afirmar que l'ensenyament de i en la pròpia llengua evitarà molts de casos de deficiència escolars. Estudis fets al respecte han demostrat les dificultats d'aprenentatge i les seves conseqüències quan s'utilitza dins l'escola una llengua que no és la pròpia. Per tant solucionant aquest problema de l'escola «normal» tal vegada s'evitarien molts de casos de retardats escolars i d'altres deficiències.

I voldria acabar aquestes retxes amb un poc d'esperança; amb l'esperança que aquesta doble marginació acabi prest. Aquest Decret per a l'ensenyament de la nostra llengua i el Pla Nacional d'Educació Especial són segurament el començament d'una «normalització» que tots necessitam.

POLLENÇA, JULIOL DE 1979

MARTÍ X. MARCH I CERDA

LLIBRES D'ACTUALITAT

ALBERTO QUINTANA PEÑUELA, El Sistema Urbano de Mallorca

JOSEP A. ALCOVER, Els Mamífers de les Balears

FRANCESC DE B. MOLL, Diccionari Català-Castellà i Castellà-Català

JAUME CABRÉ, Carn d'olla

MIQUEL ÀNGEL RIERA, La Rara Anatomia dels Centaures

GABRIEL JANER MANILA, Sexe i Cultura a Mallorca: El Cançoner

PERE XAMENA, Història de Mallorca

Distribució: Editorial Moll

Torre de l'Amor, 4, Tel. 22 41 76

Palma

La nostra llengua i l'educació preescolar

per Bartomeu Mulet Trobat

L'EDUCACIÓ PREESCOLAR I ELS SEUS OBJECTIUS

No crec que estigui gens malament començar aquesta reflexió dient que una de les principals lluites que hem de mantenir per aconseguir una més ampla igualació d'oportunitats a dins el camp de l'educació és la potenciació de l'educació preescolar i per tant és necessari reivindicar que sigui possible per a tots, i per això ha d'esser gratuïta i obligatòria. El canvi del sistema educatiu ha de començar pel preescolar, procurant que no sigui generador de desigualtats.

Hem de tenir sempre molt present que el preescolar no està gens estès com a tal i quasi sempre sol tenir unció simplement de guarderia (1) i no educativa amb el sentit que el Parvulari ha de tenir com a objectiu general aconseguir el desenvolupament de la personalitat de l'individu de forma harmònica, conrant la capacitat que té l'infant d'assimilar un variat tipus d'aprenentatge i motivant-lo a partir del seu medi social i ambiental.

Vist això, podem fer referència a la publicació de Rosa Sensat, titulada «Per una Nova Escola Pública Catalana», que diu així:

«El parvulari ha de ser el medi estimulador en tots els nens puguin desenvolupar les seves aptituds i aconseguir capacitats que més endavant determinaran el seu futur escolar; cal programar l'acció educativa a dur a terme, així com estudiar i aplicar metodologies científiques que portin cap a aquests objectius. En aquesta tasca hi participaren, a més dels ensenyants, altres sectors socials lligats a l'educació: sanitat, urbanisme, etc.» (2).

Si comparam aquestes aspiracions amb la situació actual a Mallorca la resposta és francament desconsoladora, al no ésser el parvulari més que una forma d'afavorir les classes econòmicament més acomodades, i complir perfectament una funció selectiva, sense la possibilitat, en molts de ca-

sos, d'una fonamentació metodològica que fomenti una labor educativa correcta.

Existeixen altres metes a aconseguir a l'educació preescolar com es la socialització dels infants, desenvolupar la creativitat, facilitar que el nin pugui viure les ventatges de la seva imaginació i de la fantasia, tot això va molt lligat amb la adquisició de la llengua i jo diria del llenguatge possibilitador de la comunicació.

LA NOSTRA LLENGUA AL PARVULARI

La qüestió de la nostra llengua al parvulari és fonamental perquè entre altres la personalitat de l'infant no quedi condicionada a un mal aprenentatge i per tant no es assumeix únicament d'una matèria o assignatura, sinó la possibilitat de dur a terme una comunicació amb les persones que ens envolten.

Es més, pedagògicament, és perfectament coherent afirmar que els nins han de parlar i comunicar-se en la seva llengua materna, la catalana variant mallorquina, per acabar d'aprofundir en el seu ús.

L'infant en aquesta edat, en circumstàncies normals, no ha sistematitzat suficientment la seva llengua materna o social per poder passar al parvulari a utilitzar la llengua castellana i a més es posa en joc tot un alliberament d'un poble, el que no serà possible si no és mitjançant la normalització a tots els nivells de la seva llengua.

Es clar que les mestres han de tenir consciència, actitud i preparació per treballar amb decisió perquè es regularitzi la situació anòmala de la nostra llengua. Als nins de parla catalana han de parlar el català i evitar així la situació de disglòssia que tant ens afecta. (Es comprèn aquí que és la variant corresponent del català la que s'ha de utilitzar).

També és absolutament necessari que el decret de Bilingüisme sigui posat en pràctica i així es veurà la seva efectivitat. Afavorint l'aclariment

de la situació de bilingüisme i facilitar el coneixement de la llengua castellana com a segona llengua de forma no sistemàtica fins arribar a l'edat adequada, probablement es trobi el camí més propici per a superar l'actual coherció de la nostra llengua.

La llengua és vehicle de comunicació i cultura, per tant les seves deficiències són causa de problemes psicològics i socio-culturals. Fent referència a aquest tema en Tonj Colom quan parla del paper que l'Escola pot jugar amb l'educació dels infants per superar el problema de la nostra situació discriminatòria diu:

«...L'escola per a complir amb el seu objectiu, té l'obligació de mostrar al nin la utilitat de l'aprenentatge a què és sotmès, i una educació bilingüe no ha de pretenir l'ensenyament de la nostra llengua com a quelcom inert, estàtic, romàntic, o acadèmicista, com si es tractàs del llatí. L'ensenyament del català ha de servir per formar el nin i per integrar-lo en la seva pròpia personalitat, gràcies a un coneixement real de la seva societat i cultura. No podem parlar de l'escola com a lloc d'aprenentatge per arribar a ser bilingüe; en tot cas, com a lloc que, aprofitant el domini lingüístic que ha donat als alumnes, sigui capaç de transmetre'ls el bagatge cultural que possibilitin amb dues llengües i aconseguir integrar una cultura vàlida en cada personalitat...» (3).

El conjunt de l'exposició feta en aquest article citat és molt clara i aclaridora, i serveix avui en dia com a punt de partida per fer moltes reflexions damunt el tema que ens ocupa, sempre tenint en compte les circumstàncies especials en què es troben la nostra llengua i el preescolar.

El problema no acaba aquí, perquè s'ha de comprendre que la formació rebuda pel nin ha d'esser global, la qual vendrà influïda per tot tipus de llenguatge, no només oral i escrit sinó també gestual, per tant totes les acti-

vitats que es realitzin dins el marc afavoridor d'una adequada adquisició del llenguatge s'han d'atendre al màxim. Sempre és important una vegada designats els objectius del preescolar en matèria de llengua, intentar trobar els continguts i activitats possibles.

Hem de procurar que el nin pugui desenvolupar la seva creativitat no reprimint la seva expressió espontània, el que possibilitarà la utilització de la imaginació i fantasia que, al mateix temps, servirà per obtenir una educació de la convivència social amb la comunicació de vivències personals i col·lectives aconseguint de forma natural l'adquisició del lèxic i l'estructuració del llenguatge.

És convenient aconseguir, a més d'un vocabulari suficient segons l'edat, el que hom li faciliti el diàleg amb les persones que l'envolten, perquè imitant les formes correctes, aprofitar la seva capacitat de fantasia, motivant-lo mitjançant els contes i les corresponents dramatitzacions. És evident que aquí cal servir-se de la funció educativa dels contes (4) i cançons populars que, ajudaran el nin a conèixer, ja de petit, d'on ve, com a component d'una comunitat.

REFERÈNCIA ALS MÈTODES DE LECTURA I ESCRITURA

El mètode ideal crec que no existeix però si darrerament molta és la feina que es fa per aclarir i progressar en aquest camp, però ens hem de remuntar a Montessori i Decroly per un costat i a Freinet per l'altre per conèixer els antecedents de l'activitat duita a terme sobre la matèria.

Aquí no cau gens malament citar al que diu Maria Pla quan indica:

«Els mètodes mitjançant els qual el camí de la lectura pot iniciar-se corresponen a unes ideologies psicopedagògiques que al començament del segle XX queden recollides per Maria Montessori i per Ovidi Decroly i en el marc del que venim anomenant l'Escola Nova. Dos camins queden definitivament configurats: l'analític de base fonètica i el global ideovisual.

Al llarg d'aquest segle XX hi ha autors que han anat recollint aspectes d'un o altre camí metodològic i en el millor dels casos ho han enriquit. Les aportacions de Celestin Freinet en el Mètode Global són el més brillant exemple» (5).

Pel que fa referència a tot això, podem afirmar que el mètode que pareix que avui en dia sembla més positiu es el que toca els aspectes, des del punt de vista, analític fonètic, global i natural.

Per conèixer el material existent al respecte convé consultar la «Guia didàctica de la llengua catalana» de Toni Artigues i Martí March. Allà es pot trobar una ordenació de material i bibliografia pel que fa referència a

la qüestió de l'aprenentatge de la lectura i escritura (6). Un altre autor que convé esmentar és en Ramon Bassa que estudia en profunditat el mètode Freinet (7).

Importnt és tenir les idees clares demunt e tema de la lectura i escritura a preescolar perquè el nin comenci l'EGB en condicions idònies, i més quan veim la crisi actual de lectors, donada entre altres circumstàncies, per la comoditat que oereix la T.V., convertint-se en una manca de creativitat i de imaginació.

Per acabar:

Fins i tot hi molts d'elements condicionadors que fan que la tasca sigui dura i difícil, essent necessària la participació de tots.

P'entura és necessari per aconseguir els objectius proposats a l'educació preescolar que es produeixi un canvi de tot el sistema educatiu, inclús de la societat. Tinguem l'esperança amb la renovació educativa.

(7) Gomà, E. «Finalidad y sentido de la Guarderia». Reforma de la Escuela-Rev. nombre 5. Març del 79, pàgs. 19-21.

(2) Equip «Rosa Sensat». «Per una Nova Escola Pública Catalana». Edit. Publicaciones de R. Sensat. B. 1978, pàg. 10.

(3) Colom, A. J. «Problematica del Bilingüisme». Lluc-Rev. nombre 640 Setembre del 74. Ciutat de Mallorca, pàg. 11 (211).

(4) Janer Manila, G. «La función educativa dels contes de fades». Lluc-Rev. nombre 671. Juny del 77. Ciutat de M. pàg. 10 (150)-14 (154).

(5) Pla i Molins, M. «Cromatisme fonètic». Edicions del Mall. Barcelona 1978, pàg. 10.

(6) Artigues, T. i March, M. «Guia Didàctica de la Llengua Catalana». Edicions Cort. Ciutat de Mallorca 1979. Veure cap. 2 apartat 2: «La llengua a Preescolar i a primera etapa d'EGB».

(7) Bassa Martí, R. «Algunes aportacions a la didàctica de la llengua». Lluc-Rev. nombre 684. Març-abril del 79, pàg. 9 (41)-12 (45).

Material per a l'escola mallorquina (Curs 1979-80)

	LLENGUATGE		CIÈNCIES SOCIALS I NATURALS		MATEMÀTIQUES
	TEXT	COMPLEMENTARI	CONSULTA	TEXT	
Preescolar	Material de Mata de Jonc (Aparició imminent)	A, bé, ce, sa pastora ja la sé Tira, Tira. Per a aprendre a llegir (sortirà)	Parlem, La Galera (només dibuixos) Làmines, Casals i La Galera (1)		
1er.	M. Mata de Jonc (Continuació) Foc, El Penell, Casals - Moll Area de Lleng., Galatzó (sortirà)	(Text lliure) (Cultura popular) (2) Mallorca Esplai (cançoner) Jocs populars, Bruño Endevinetes i Gloses i estribots, i d'EE, Eivissa Ara va de bo, Esplai (amb casette) Si bufa es vent, La Galera (conte) Primavera i Hivern, Mall (poemes visualitzats) El rei Gaspar, La Galera Cavall Fort (Edició per a l. Balears) Sollicitau-ne a «La Caixa», (de franc)	Les plantes de les Balears, Moll Els aucells de les Balears, Moll Quatre coses d'ecologia «La caixa» Vivim a Mallorca (en preparació) Atlas de les Illes Balears, Diàfora, 79 Les ciències socials a la 1a. etapa (recursos per al mestre), Rosa Sensat Aquells esquius, edit. Moll	Area d'experiències, Galatzó (sortirà) (Per al mestre) Ed. Teide i del Mall tenen textos per als 5 primers nivells	Area de Matemàtiques, Galatzó (sortirà) (Per al mestre): Ed. Casals i Teide, textos per als 5 primers nivells. Vocabulari de mat. bàsica, Rosa Sensat Programació de la mat. a la 1a. etapa, Rosa Sensat
2n.	Foc (continuació). Trepça, El penell, Casals - Moll (sortirà)				
3r.	Llevant, Els vents del món (Riutort) Trepça (continuació) Es castell d'iràs i no tornaràs, El Molí de vent, Casals - Moll (Sobretot per a castellanoparlants)				
4rt.	Llevant (continuació) Es castell d'iràs i no tornaràs (continuació)				
5è.					
6è.	Llebeig, Els vents del món (Riutort)	El ja ressenyat. Hi ha gran quantitat d'obres revistes, premsa, còmics, teatre... Antologia de la Liter. catalana, Aedos Discs d'en Raimon, M. Rossell, Al tall, J. Arnel·la, La Trinca...	Les Illes Balears, Barcino Evolució econòmica de Balears 1977 Banca Cat. etc. Atlas didàctic universal, Spes Gran Enciclopèdia Catalana. Lectures mallorquines (en premsa) Cap a una pedagogia del medi, Pissarra, n. 7	Ed. Teide, text per a cada nivell (llenguatge standard, formes de Catalunya)	
7è.	Ponent, Els vents del món (Riutort)				
8è.	Per a orientació del mestre: Lletres de motle, Casals				

(1) Primeres imatges, primeres paraules; Lletres per lletra; A poc a poc, de La Galera són adaptats a la parla de Catalunya. Una solució d'emergència per a qui vulgui usar, fàcil en aquests llibres amb poques paraules, és aferrar damunt les formes o paraules de Catalunya un paperet amb les formes o paraules de la parla del nin. (Aquests llibres hi són en català i en castellà).

Part del material complementari citat a 1a etapa és útil ja a preescolar, i ho segueix essent a 2a. etapa.

(2) El text lliure, a més de suplir la manca de material, és un dels millors mètodes d'aprenentatge. Consultau Freinet, Tonucci, Pissarra núm. 5...

La culminació és la Revista escolar, tan abandonada i allunyada de la realitat en molts de casos, i desconeguda en altres. És una eina bàsica, i és bàsica la participació dels nins, i la inserció en la pròpia cultura mallorquina.

Rondalles, gloses, refranys, cançons... Són imprescindibles.

Reculls: Rondalles mallorquines (24 volums), Moll; Rondalles de Menorca (2 volums), Nura; Rondalles d'Eivissa i de Formentera (diversos vo-

lums), Alfa; Cançoner popular de Mallorca (4 volums) Moll; Diccionari Català-Valencià-Balear (conté molts de refranys).

(3) A 5è s'hauran d'usar llibres dels nivells anteriors. Les col·leccions Galatzó, El penell, i Els vents del món preparen textos per a tota la primera etapa.

Útil per al mestre durant tota l'EGB per a l'ensenyament del català a castellanoparlants: Orientacions per a l'ensenyament de la Llengua Catalana a l'EGB, Proa 76.

L'equip de Biblioteca, anirà informant dels llibres per a l'ensenyament de/en llengua catalana a través d'aquest Butlletí i amb exposicions comarcals. Podeu consultar a més: Guia didàctica de la llengua catalana per a l'EGB a Balears, Cort 79; Guia de material per a l'ensenyament i de lectura infantil i juvenil (sollicitau-lo D.E.C. P. de Gràcia 42, 4rt, 1a. Barcelona 7, Tel. (93) 3178074); Quins llibres han de llegir els nens, Rosa Sensat; Llibres en català, INLE.

Coordinadora d'ensenyants de i en català

1.—Amb la finalitat de fomentar l'acció unitària de tots els ensenyants de i en català en favor de la normalització lingüística, la Comissió per a l'Ensenyament i Normalització del Català (CENC) promou la formació de la Coordinadora d'Ensenyants de i en Català, com a reestructuració del Secretariat Pedagògic de l'Obra Cultural Balear.

2.—La Coordinadora és un ent no oficial, independent de qualsevol organisme, al qual poden pertànyer totes aquelles persones que, independentment de la seva titulació i de la seva condició al centre on treballen, siguin ensenyants de o en català o qualsevol centre docent de l'illa de Mallorca.

3.—La Coordinadora emprendre les accions que cregui oportunes per tal d'aconseguir la normalització de la llengua catalana, el perfeccionament professional dels seus membres o la gestió davant els sindicats de la defensa dels interessos dels ensenyants de i en català.

4.—Dins la Coordinadora hi haurà una Junta Permanent, un Coordinador General, uns coordinadors de zona, uns coordinadors de nivell i uns equips tècnics.

5.—La Junta permanent estarà formada pel Coordinador General, els coordinadors de zona, els coordinadors de nivell i els coordinadors de cada equip tècnic. La Junta Permanent fixarà el seu règim de funcionament intern.

6.—El Coordinador General serà elegit pels membres de la Junta Permanent entre ells. Serà necessàriament membre de la CENC.

7.—Els coordinadors de zona seran elegits pels membres de la Coordinadora a cada una de les zones geogràfiques que s'estipulin.

8.—Els coordinadors de nivell seran set: el d'Educació Preescolar, dos d'EGB, el de BUP i COU, el de FP, el d'ensenyança universitària i el d'ensenyants d'adults. Seran elegits pels ensenyants de cada nivell.

9.—Els equips tècnics (material didàctics, biblioteca ambulant, butlletí informatiu, escoles pilot, etc.) estan oberts a tothom que hi vulgui treballar. Cada un d'ells elegirà un coordinador.

10.—La Coordinadora d'Ensenyants de i en Català farà reunions generals rotatives per tota l'illa de Mallorca.

COMISSIO PER A L'ENSENYAMENT I NORMALITZACIÓ DEL CATALA

1.—Amb la finalitat de coordinar els esforços de les entitats que treballen en la normalització del català a l'ensenyament i a altres àmbits dins l'àrea de les Illes

Balears, i a fi també d'impulsar aquesta normalització, es crea la «Comissió per a l'ensenyament, i normalització del català».

2.—Les entitats que han participat en la creació de la CENC són les següents: Departament de Filologia Catalana de la Facultat de Filosofia i Lletres de Mallorca; Departament de Filologia Catalana de l'Escola Universitària de Magisteri de Mallorca; Delegació a Mallorca de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona; Estudi General Lullà, i Obra Cultural Balear.

3.—La CENC és integrada per representants delegats de cada una de les entitats enumerades a l'apartat anterior, en nombre no superior a tres per cada una d'elles. Podrà ampliar-se amb representants de la Coordinadora d'Ensenyants de i en Català, així com amb delegats d'altres institucions sempre que siguin acceptats per la Comissió.

4.—Són funcions de la CENC:

a) Elaborar i presentar a l'Administració pública bases de política lingüística, especialment en el camp de l'ensenyament.

b) Elaborar i presentar directrius sobre la regulació legal de l'ensenyament de i en català a les Illes Balears.

c) Oferir a qui correspongui assessorament sobre els aspectes tècnics de l'ensenyament de i en català, especialment en matèria de plans d'estudi, reciclatge de mestres, material didàctic, cursos d'adults, etc.

d) Oferir a qualsevol institució o persona assessorament tècnic sobre aspectes concrets de la normalització lingüística, com redacció de documents oficials, vocabulari tècnic, descripció de les formes lingüístiques adequades a cada àmbit, i altres de similars.

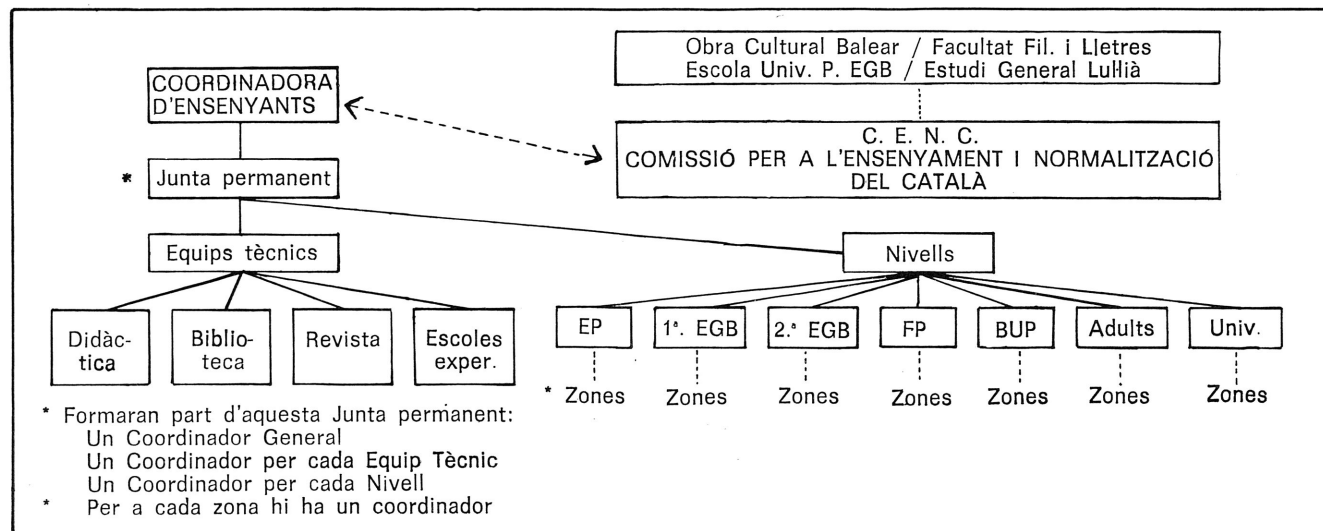
e) Fomentar l'acció unitària de tots els ensenyants de i en català mitjançant la Coordinadora de Professors de i en Català.

5.—Els membres de la CENC elegiran entre ells un secretari, que firmarà els documents en nom i per ordre de la Comissió i convocarà les reunions extraordinàries. El secretari serà elegit per un any.

6.—Quan els membres de la CENC ho creguin necessari elegiran entre ells un tresorer.

7.—Les reunions de la CENC seran ordinàries i extraordinàries. Les primeres seran fixades per la Comissió i les segones convocades pel secretari a petició de la meitat com a mínim dels membres.

8.—La seu de la CENC és el carrer de sa impremta d'en Gelabert, núm. 1 primer pis.

«Els vents del món», un material didàctic que compleix una funció

Tota la colla de gent que hem treballat en la promoció de l'ensenyament de la llengua de la nostra terra balear, ens consta de creure que sigui veritat que la llengua del nostre Poble, a la fi, entri amb quasi tots els drets a les escoles. L'instrument és un decret del govern de l'Estat Espanyol.

No farem massa qüestió si ens donen o no tots els drets que ens pertocuen quant a l'ús i ensenyament de la nostra llengua. Passarem per damunt si acceptam o no el títol de «Decreto de bilingüismo». Sols ens interessa una cosa: A la fi tenim un mitjà per a **alfabetitzar** d'una manera general, diríem total passats uns anys, el nostre Poble en la pròpia llengua. I això és molt important, imprescindible, per a una llengua en el segle XX a l'època de la televisió i de l'escolarització generalitzada.

UNES RESPONSABILITATS I UNS PROBLEMES

Tots sabem que cal afanyar-nos per tal de fer realitat el millor possible l'ensenyament de la llengua i en la llengua. El decret tot sol sense l'activitat de moltes mans i unes planificacions adients serviria de ben poc. Tots hi hem de ser.

Cal una doble programació: una normalitzada i una altra d'anivellament. La normalitzada suposa que des d'un primer o segon curs d'E. G. Bàsica es puguí seguir una programació que agafi tots els cicles de l'ensenyament; la d'anivellament comporta que alumnes, posem per cas de 4t. o 6è. de Bàsica o de 2on. de B. U. P. o Formació Professional i fins i tot d'Universitat han de començar pels coneixements més elementals i després s'han de seguir uns cicles que vagin anivellant

els seus coneixements fins acostar-los, al màxim al punt on haurien arribat si haguessin seguit els cursos normalitzats des d'un principi.

Resulta evident, no ho podem oblidar, que en aquesta situació d'anivellament ens trobarem amb dificultats singulars, basades en situacions diverses dels alumnes i en l'existència d'uns mitjans didàctics no del tot acomodats a les situacions concretes, ni els millors que desitjaríem. En molts de llocs ens trobarem amb castellano i catalano-parlants mesclats. Les dificultats de no tenir l'ensenyament en la llengua de totes les matèries escolars i aiximateix de no poder comptar amb els mitjans de comunicació social ens crearan una situació ensems de llengua pròpia i de llengua estrangera. Sorgiran les dificultats de motivació social i personal pròpies d'una situació disglòssica. Quatre-cents anys d'ús i contró deficient d'una llengua produeixen unes situacions de dificultat que no es poden resoldre en dos dies. Però calia i cal actuar.

EL MATERIAL DIDÀCTIC PREPARAT

A la revista LLUC, setembre-octubre 78 (pàgs. 29-30) es va explicar la gènesi de la preparació «dels vents del món». La intenció primera era la de preparació d'un material normalitzat per als diferents cursos d'E. G. Bàsica; però era evident la necessitat inajornable i urgent de fer un material apte per a l'anivellament i inserció dels estudiants dels diferents cicles i cursos dins l'aprenentatge de la pròpia llengua.

Començarem per un curs diguem-ne per a gent major. Es el LLEBEIG, del qual ja s'han fet tres edicions balears. Es pot usar per tal de fer una iniciació a B. U. P., Ensenyament Professional, Segona etapa d'E. G. B. i classes populars d'adults. El nivell següent

PONENT s'usa ja des del curs 78-79 i té les mateixes característiques que el LLEBEIG: trenta-dos temes aptes per a dues o tres hores setmanals de classe. El nivell MESTRAL, continuació dels dos nivells LLEBEIG i PONENT estarà acabat per al començament del curs escolar de 1980. El nivell LLEBEIG te tota la gravació de les cançons en un casset.

Veiérem molt prest la necessitat de preparar un material didàctic per a alumnes de cursos més primerencs dins l'E. G. B. i veiérem alhora la primera necessitat en un material també en certa manera d'anivellament i posarem l'atenció en un 3er. a un 5è. curs d'E. G. Bàsica. El nivell LLEVANT correspon a questa intenció, i pensant en un material adaptable a les diverses necessitats en lloc de fer-ho com a llibre ho férem en forma de quaderns, tres per al LLEVANT, que han acabat de sortir en el curs escolar passat. Tres quaderns més també de quaranta pàgines cadascun constituiran el nivell XALOC que es troba en la seva confecció molt avançat i amb els seus quaderns es podrà comptar ja durant el curs 79-80.

La preparació de material per a pre-escolar i els dos primers cursos creiem que ha de ser en llenguatge dialectal. Això comporta dificultats per la diversificació fins dins el mateix País Balear. Sense voler admetre que no s'ha de fer material escrit per a aquests anys inicials, com alguns propugnem, creiem en un predomini d'una ensenyança molt activa a base de predomini d'activitat al viu: cant, dansa, jocs, endevinalles, escenificacions i tota classe d'activitats de les quals no volem excloure, ho repetim, la lectura i escriptura. I tot això tenint en compte el caràcter gradual i sistemàtic que ha de tenir l'aprenentatge del lèxic en un context de llen-

gua viva. Els quaderns LLEVANT i XA-LOC tenen materials que podran ser usats molt profitosament pels professors de preescolar i dels inicis de l'E. G. Bàsica.

ELS PRINCIPIS DIDACTICS

Hi ha unes directrius didàctiques pròpies de l'ensenyament de qualsevol llengua, que hem mirat de tenir en compte; però també hem de reconèixer que estam en una situació amb uns condicionaments didàctics especials i que, alhora, hem mirat de no ignorar. En farem constància dels més importants:

Com hem al·ludit abans, per als catalano-parlants ens trobam en una situació anòmala: tenim una llengua que té les característiques de la llengua pròpia per una banda; però per les circumstàncies diglòssiques seculars, ve a tenir en certa manera la categoria de llengua estrangera. Això s'ha de tenir molt en compte a l'hora de determinar els objectius pedagògics i caldrà una taxonomia que no admetrà uns mètodes i avaluacions com si es tractàs de la simple llengua pròpia normal. Per l'altre costat de cap de les maneres podem ordenar l'ensenyament com si es tractàs d'una llengua estrangera.

Hi ha zones on es troben mesclats en diferents proporcions castellano-parlants, i també estrangers amb catalano-parlants. Davant aquesta situació cal vèncer la temptació de fer dues metodologies diverses. Totes les raons didàctiques que es puguin adduir, encara que siguin autèntiques, cauen davant la necessitat de posar com a primer objectiu de l'ensenyament la integració de tots en el mateix sistema de comunicació que és la llengua d'un únic Poble, del qual tots en som igualment membres, tant els nascuts aquí com els vinguts de fora.

Quan suara hem afirmat que el primer objectiu és la integració, no volem amagar les dificultats que comporta treballar amb dues bases de llengua pròpia, llengües, per altra banda totes dues romàniques i conegudes almenys passivament per uns i altres. Per raons de brevetat solament volem adduir l'experiència de sis anys d'ensenyament a la ciutat de València, on amb la metodologia seguida en «Els vents del món» s'ha fet possible un ensenyament integrador i no per separat. El professor haurà de seguir per a uns i altres unes pautes especials i tenir en compte els condicionaments diversos. En les presentacions dels diferents nivells es van explicar més detalladament.

Un altre dels problemes a resoldre és si s'ha d'usar el llenguatge literari o les parles dialectals: Sempre hem cregut que una forma de llenguatge no exclou l'altra. En la conversació, en l'estudi de les expressions locals en les característiques fonètiques autòc-

tones s'ha de posar esment. A més les **Rondaies** i altres publicacions de cadascuna de les nostres Illes són un bon instrument per reafirmar i conservar les característiques de la nostra parla; això no obstant, cal treballar de valent la forma literària que ja té entre nosaltres una tradició plurisecular, renunciar-hi és renunciar a fer la nostra llengua un vehicle de cultura moderna.

Cal posar en el centre del nostre ensenyament la llengua viva en temàtica, en l'enriquiment i precisió de l'ús del lèxic, en la lectura expressiva i ortofònica, en l'adquisició d'una conversa fluida, etc. A l'hora d'aprendre la llengua hem de vèncer la temptació de posar l'interés quasi en exclusiva en la normativa gramatical; al contrari, no aprendre i no exercitar la normativa gramatical d'una manera reflexiva i a ser possible deductiva, faria del coneixement de la llengua com un edifici del nostre temps construït sense l'armadura de ferro. Seguint el símil podem afirmar que no construirem un edifici alt i resistent quant a la llengua sense uns bons coneixements de la normativa morfosintàctica i lèxica.

Estam en la civilització dels escribes i l'ús escrit de les llengües continua essent la base més important de la nostra cultura. Un alfabetitzat que solament sap llegir l'anomenarem semianalfabet. En l'ordenament didàctic des d'un primer moment, el treball de l'escriptura no pot faltar, d'una manera escalonada sens dubte. Hem d'estar insatisfets si no hem aconseguit que els nostres alumnes puguin usar la llengua com a mitjà normal i còmode d'expressió des d'una carta o escrit personal fins una sol·licitud ofi-

cial, des de la confecció d'un escrit de tipus literari fins a un de caràcter científic.

Mentre a les escoles sols tinguem ensenyament de la llengua i no tinguem ensenyament en la llengua de les diferents matèries, els temes de la llengua viva a les classes de català hauran d'arribar a camps que si hi hagués ensenyament en la llengua ja estarien resolts. La llengua s'aprèn també en la classe de matemàtiques, d'història, en el cant, en les esglésies, en la lectura del diari i premsa infantil, en els programes de televisió i ràdio, en els teatres, en la lectura de qualsevol llibre, en la conversa informal... Tot s'ha de tenir en compte i tot s'ha de promoure, i quan no es tenen aquests mitjans d'una manera normal, s'ha de mirar de substituir-los com sigui, malgrat sigui imperfectament.

Resulta evident que després de seguir els anteriors raonaments el camí de recuperació i normalització és llarg. Aquests anys passats i d'una manera especial des del curs 1979-80 hem començat a fer un camí que volem d'un any a l'altre més ample i més planer. Amb els diferents nivells del material didàctic «Els vents del món» hem volgut contribuir a començar a fer camí en les nostres escoles.

PERE RIUTORT MESTRE

Objectius i esquema de programació per a la 1.ª etapa d'EGB (*llengua catalana*)

A partir de la conversa espontània o motivada de rondalles anècdotes o històries (preferiblement contades i no llegides), de cançons, jocs, còmics, gravats dibuixos, textos orals i escrits dels nins i dels altres mitjans que el professor consideri adequats, es treballaran els aspectes detallats més avall. En aquesta etapa és particularment important que l'aprenentatge de la llengua es faci de manera viva i lligar amb el coneixement de l'entorn més immediat dels nins. Això pressuposa també que el nin usi la seva llengua i encara les seves formes pròpies. Les formes balears seran les d'ús habitual durant la 1.ª etapa.

1er. i 2on. NIVELLS.—

FONOLOGIA ORTOGRAFIA (Lectura i escriptura)

— Discriminació dels sons, establint-ne les relacions possibles (es produeix de cop o siulant sorda o sonora, etc.). Treball d'onomatopeies.

— Domini de la mecànica de la lectura-escriptura, és a dir, ortografia natural (representació ordenada dels sons per mitjà d'una de les grafies corresponents, i capacitat lectora de tots els signes gràfics).

Això suposa el coneixement dels dígrafs.

— Punt final, majúscula a inici de text...

LLENGUATGE I MORFOSINTAXI

— Utilització del vocabulari bàsic. (Com a punt de referència: «Vocab. bàsic infantil i d'adults» Bibliograf.)

— Identificació de la frase. Tipus de frase: interrogativa, negativa, admirativa, hipotètica...

— Nocions de gènere i nombre. Plurals en Es, Concorde.

— Complementació. Utilització dels situacionals, temporals i quantificador bàsic (Treballat a base d'oposicions com molt/poc...) SN i SV Determinants bàsics: demostratius possessius...

— Comparació, prenent com a base la realitat.

— Sinònims, treballats dins un context.

— Famílies de paraules (pel Scant o pel Scat).

— Maneres de dir una cosa: manera divertida, seriosa, polida, etc. 3r., 4t. i 5è. nivells.

FONOLOGIA I ORTOGRAFIA

— Ortografia arbitrària treballada empíricament, és a dir a la pràctica (si se treballen les regles bàsiques que sigui per inducció). En el treball de l'ortografia no s'ha d'ultrapassar el lèxic ni els coneixements gramaticals del nin.

— Insistir en la diferenciació de sons semblants:

S. sonora i sorda, O tancada i oberta, etc., i dígrafs.

— Distinció entre síl·laba tònica i àtona (còpia/copiar...).

Se treballarà per derivació (clar/claror) i amb oposicions:

— Observacions sobre l'entonació en la lectura, lligant-la amb la puntuació:

Interrogació admiració, guió de diàleg, punt, coma.

— Apòstrof de l'article de la preposició DE.

— Accentuació: accents aguts, accents greus o tan cat/obert.

— Dièresi en diftongs creixents en sortir les paraules corresponents (pingüí, freqüents...).

— Guionet, pronoms darrera verb.

— R final.

— Gramemes de plural ca/ques, ga/gues... i de gènere: altre/altra.

— Un so diverses grafies: sabata, ciri, tassa... Una grafia dos sons, sol ase.

LLENGUATGE

— Mots primitius i derivats.

— Utilització de recursos: comparació, maneres de dir, locucions, refranys...

— Precisió dels termes. Elaboració o ús del diccionari.

— Distinció dels diversos nivells de llenguatge de l'entorn: situacionals (familiar, standard...), geogràfics, (si cal).

— Distinció dels tons: humorístic, dramàtic, jocós...

— Començar els treballs de polisèmia (serra, de serrar o de muntanyes), metàfores referides a animals «és un annerot», ...

— Comparació: igualtat, inferioritat, superioritat.

— Derivació i composició (Diminutius i augmentius).

— Treball de barbarismes a mesura que vagin sortint. (El professor no farà objecte de censura constant el seu ús, però usará les formes adequades).

MORFOSINTAXI

— Treballar empíricament a les formes i funcions: especialment per commutació.

— SN: Determinats, noms, Cn.

— Pronoms personals subjecte.

— Relatiu.

— Verbs: gramemes de temps i de persona, CV, Complementos preposicionals. Transitius, intransitius...

— Lligams del SN amb el verb segons la funció.

— Concorde: SN-V, D-N, N-Cn.

Vegeu: Programació de llengua catalana per a l'educació General Bàsica.

Pub. de la Generalitat, Barcelona, 1979.

TALLER GRÀFIC
RAMON

Una impremta
per a la nostra cultura

TIPOGRAFIA I OFFSET

Balmes, 39 Tel. 25 44 32 Palma

Objectius i esquema de programació per a la 2.ª etapa d'EGB (*llengua catalana*)

Sense abandonar les altres activitats iniciades a la 1.ª etapa ni el protagonisme per part dels alumnes, cobra una gran importància el comentari de text.

FONOLOGIA - ORTOGRAFIA

- Conceptes de fonema/so/grafia.
- Sistemes vocàlics tònic i àton.
- Normes ortogràfiques bàsiques de les vocals.
- Sistema consonàntic (insistir en les oposicions gerra/xerra...).
- Normes ortogràfiques bàsiques de les consonants.
- Separació de síl·labes, diftongació, accent agut i greu, normes bàsiques, accent diacrític, dièresi.
- Apòstrof i guionet (seguint els coneixements gramaticals dels nins).
- Observacions sobre la dicció i l'entonació.
- Lletres mudes (primer...), elisions (mitja hora...) enllaços, assimilacions... Nocions de mètrica.

LLENGUATGE

- Vocabulari específic de les distintes àrees.
- Onomàstica i toponímia.
- Barbarismes.
- Comparació, metàfores, polisèmia, sentits figurats...
- Derivació i composició (infixos, prefixos, sufixos...).
- Nivells de llenguatge.

MORFOSINTAXI

- Funcions en l'oració, tipus d'oracions, etc.
- Esquemes dels articles i contraccions.
- Adjectius qualificatius (morfologia).
- Noms (morfologia).

- Determinants demostratius, possessius, etc.
- Pronoms personals forts i febles, hi, en, ho, combinacions bàsiques, relatius, interrogatius...
- Verbs bàsics de les 3 conjugacions, auxiliars haver i ésser, fer, ús de «haver de» i de «deure»...
- Adverbis de lloc, temps, manera, locucions adverbials, quantitat, ordre, afirmació, negació.
- Preposicions bàsiques.
- Conjuncions.

SOCIOLINGÜÍSTICA

- L'evolució de les llengües, l'evolució del català, (Ramon Llull, la Renaixença, Alcover, Fabra...).
- Les llengües romàniques.
- La diglòssia (estudiada pràcticament amb llurs manifestacions diàries).
- Àrea lingüística, grans dialectes geogràfics i formals (estudiats mitjançant la cançó, el folklore, la literatura, els mitjans de comunicació).

LITERATURA

- Lectura de novel·les comentades.
- Coneixement dels autors, llurs obres principals i la societat del seu temps, sense oblidar la literatura actual (Miquel Bauçà, Gabriel Janer, etc.).
- Gèneres literaris.
- Recursos literaris.

NOTA: Durant aquesta etapa es fomentarà l'ús de les formes de registre estàndard de tal manera que en acabar el sàpiguen usar a nivell comprensiu i expressiu.

— Vegeu: PROGRAMACIÓ DE LLENGUA CATALANA PER A L'EDUCACIÓ GENERAL BÀSICA, pub. de la Generalitat, Barna 79.

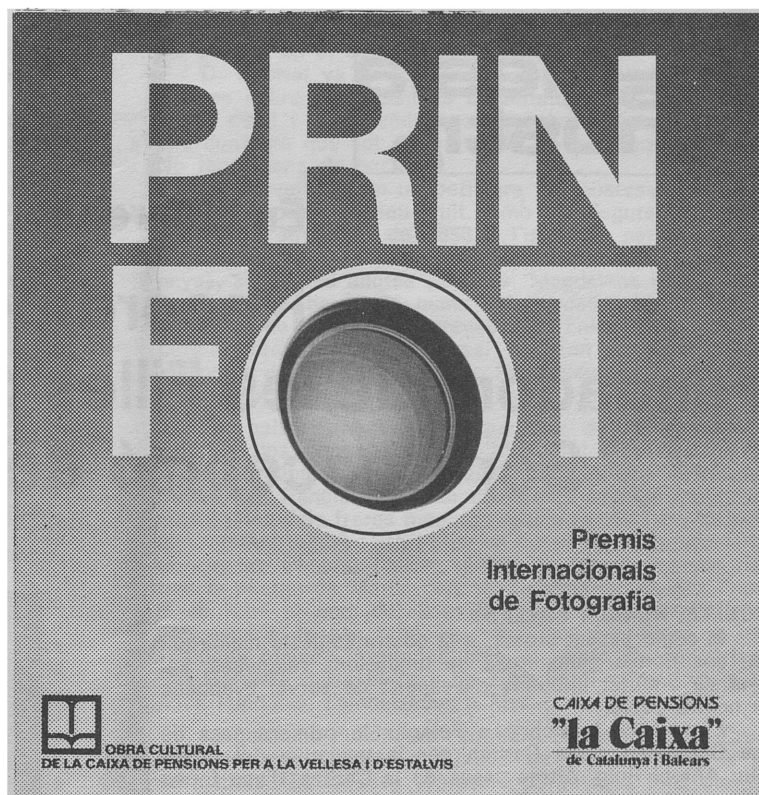
Una exposició excepcional de FOTOGRAFIA

Quan l'OBRA CULTURAL de «LA CAIXA» va convocar el concurs internacional de Fotografia *PRINFOT*, tingué com a objectiu suplir la manca de salons de Fotografia al nostre país i a la resta de l'Estat espanyol. Així volia propiciar un camí d'apropament entre el món de l'especialista i el gran públic afeccionat a la fotografia.

El propòsit ha estat plenament assolit ja que s'han pogut aplegar moltes de les millors fotografies premiades en altres salons internacionals d'arreu del món. És aquest, doncs, un recull d'obres d'un valor documental i artístic extraordinari: i el podem contemplar ara directament a Ciutat des del dia 11 al 25 del mes de setembre.

El procés d'aquest *PRINFOT* ha estat molt laboriós. Ha calgut connectar amb tots els responsables dels Salons Internacionals, amb els autors distingits amb els primers premis i especialment amb la Federació Internacional d'ART FOTOGRAFIC.

En Jurat *PRINFOT* ha estat integrat per membres de la Federació Internacional, encapça-

lada per la seva presidenta senyora Odette Bretscher.

Cal assenyalar també que aquest mateix procés ha motivat a l'estranger un grau d'expectació fora del comú. Una mostra d'aquest interès són les 1.260 fotografies que amb la condició d'haver estat guanyadores dels primers premis en els Salons Internacionals, han estat enviades per a ser seleccionades per a *PRINFOT*.

Cal destacar també, que s'ha atorgat un premi especial fora de concurs a la fotografia més antiga (original del 1946), al senyor Domingo Bisbal d'Igualada.

Amb l'organització de les Bienals EUROPA, a càrrec de l'Associació del Personal i amb la divulgació de la tècnica fotogràfica dins les activitats del Pla de Dinamització Cultural de la Caixa, ha traçat una línia de participació en la promoció dels valors artístics i comunicatius de la fotografia.

L'esforç esmerçat en la realització de *PRINFOT* indica voluntat de persistència a difondre les més importants manifestacions de la cultura i de l'art.

'Església nostra

En cloure un centenari (1878-1978)

Record de la Fundadora de les Filles de la Misericòrdia, Sor Concepció de Sant Josep

OCULTA, HUMIL I CALLADA

El segle passat brostà, a la nostra Església mallorquina, una florida esponerosa de fundacions religioses, senyal de vitalitat cristiana i d'esperit de servei evangèlic al nostre poble.

L'any 1798 ja s'obria a Felanitx la primera casa de les Germanes de la Caritat, per la iniciativa del rector Mn. Antoni Roig. Altres cases de la Caritat, d'una forma més o menys independent, s'establirien a altres viles de Mallorca, normalment grans.

A un llogaret de la pagesia, al cor de l'illa, dia 14 de setembre de 1856 un sacerdot i una germana seva fundaven una nova Congregació: la de les Filles de la Misericòrdia, terciàries franciscanes.

La personalitat i les tasques apostòliques del Fundador de les «monges blaves», Mn. Gabriel Marià Ribas, són prou conegudes documentalment. No sols fundà una Congregació per servir els malalts, ensenyar les nines i vetlar per l'esplendor de les esglésies parroquials en els pobles més humils de la nostra pagesia, sinó que fou el predicador zelós i incansable, caritatiu i ple d'humilitat i senzillesa, que conrà la pietat popular amb diverses publicacions. S'adormí, ple de mèrits, en el Senyor dia 11 d'agost de 1873 als 57 anys, a la seva Casa de Ciutat.

La primera religiosa, filla de la Misericòrdia, co-fundadora de la Congregació va ser la seva germana petita, Josepa Maria. Quant a la fundació i animació del naixent Institut, podem dir de D. Gabriel i de la seva germana que foren «un sol cor i una sola ànima». Penetrats del mateix esperit, bastiren per a la nostra Església l'edifici que el Senyor els havia inspirat sobre el fonament de l'Evangeli, viscut a l'estil franciscà, al servei de la part més pobra i humil del nostre poble.

De Josepa Maria Ribas de Pina, en conservam molt poca documentació. Simplement perquè va fer i no va escriure; com a primera Superiora General trasmeté amb obres i paraules l'esperit que havia de moure la Congregació. Va ser, en tot, un eco de les directrius que el seu germà sacerdot imprimia a les primeres monges. D'ella només coneixem algunes frases, un comportament verament exemplar, que ens han transmès els qui la conegueren i tractaren de prop (1). No ens ha arribat cap escrit. Essent ja Superiora, el seu germà Gabriel li dirigí una carta que encapçalava un llibre, tal com veurem. Aquesta manca de documentació és una prova més de la humilitat i senzillesa d'una «senyoreta» de Ciutat que trià el camí de la primera benaventurança per dedicar-se a una tasca oculta, callada, humil, que tanta brillantor hauria de donar a la nostra Església.

Per això és mereixedora que li dediquem aquesta recordança, també senzilla si voleu, quan estam per cloure el primer centenari de la seva mort, que va ser talment com la seva vida.

«SENYORA» DE CIUTAT

A les 7 del matí de dia 19 de juny de 1826, a la casa senyorial dels Ribas de Pina, al carrer de Zavellà de Ciutat, obrí els ulls a la llum de la nostra terra una nina, a l'ombra de l'antic convent de Sant Francesc. L'endemà el vicari de Pina, Rd. Francesc Oliver, la va batiar a la parròquia de Santa Eulària amb els noms de Maria Josepa, Lluïssa, Melsiona, Rafela i Antònia. Els seus pares eren D. Miquel Marià Ribas i Dona Joana Aina Gallard, i els padrins foren Bartomeu Serra i Mabella Ceruti.

Pel testimoni del seu germà, sabem que fou educada amb la delicadesa que corresponia a una casa de senyors i en la pietat d'una llar verament cristiana. Quan tenia 11 anys va perdre son pare.

El seu germà major, Gabriel Marià, sortí de Mallorca cap a Roma per l'abril de 1842 amb la intenció d'ordenar-se de prevere i d'ingressar a l'Orde franciscà, propòsits fermíssims des de la seva juvenesa que aleshores no podia dur a terme a Mallorca.

Des de Roma escriví amb freqüència a ca seva. Per cert que les paraules dirigides a la seva germana Josepa són de remarcar perquè, no sols demostren l'apreci del futur Fundador per la petita de la família, sinó que són prova del caràcter alegre i obert de la primera monja «blava»: «De cap manera havies de venir amb mi a Roma, ja que pots fer un servei millor a ca nostra devora ma mare. Jo, gràcies a Déu, tenc un caràcter alegre i no necessit ningú que em divertesqui; però a ca nostra sí que els fa falta qui els distregi i crec que tu compleixes exactament aquest ofici i al mateix temps supleixes la meva falta... Aquesta ciutat de Roma és formada de cases i esglésies. Com a Mallorca, hi ha homes i dones, nins de dos i tres anys que saben parlar italià, els cans, els moixos i els altres animals, tots parlen en mallorquí, o com els que hi ha a Mallorca» [2].

Mn. Gabriel Marià fou ordenat prevere dia 24 de setembre aquell mateix any en la basílica lateranense i cantà la primera missa a Loreto dia 2 d'octubre. Tot seguit visità els llocs franciscans d'Assís, la Porciúncula i Alvèrnia. Dia 8 de desembre de 1843 vestí l'hàbit de frare menor a Gènova, però després de quatre dies, per motius de salut, hagué d'abandonar el noviciat. La vocació franciscana, des de tant de temps enyorada, no la pogué dur a terme. Dia 13 de maig de 1844 tornà a Mallorca on, com hem dit, es dedicà a la predicació sobretot als pobles, i fou ecònom de Santa Eulària des de juliol de 1850 fins a febrer de 1953.

Els germans Ribas tenien una tia, Sor Verònica, monja caputxina a Ciutat. La vocació franciscana tocà el cor d'aquests dos germans de sang i d'esperit, ja que Na Josepa estava decidida a entrar al monestir caputxí de La Puríssima a la ciutat de Mallorca. Però foren unes altres les dreteres que li reservava el disseny de Déu.

També per copsar el sentit de la consagració al servei del poble més humil de la Fundadora de les franciscanes, convé assenyalar la vinculació de la família a la nostra pagesia, arrelada sobretot a Pina i a Santa Eugènia. «Senyors de Ciutat» com eren, estimaven de cor, amb obres i paraules, la gent camperola. Prou ho testimoniaren les cartes enviades per Gabriel Marià als amos i missatges de Pina. Mai es comportaren —ho demostrà llavors la seva fundació— com a senyors estranys i al·lusius, separats de la «classe baixa». Més aviat intentaren no solament comprendre, sinó compartir la senzillesa, la pobresa i fins i tot les estreteres de la nostra gent pagesa.

UNA FUNDACIÓ PER ALS HUMILS

Com he escrit al principi, s'anaven fundant a Mallorca les cases de la Caritat. Sembla que devers l'any 1849 Don Gabriel Marià besllumà la fundació d'unes religioses dedicades al servei dels pobles més humils de la pagesia. Ho comentà amb la seva germana Josepa.

La idea clara de la nova fundació sorgí d'una conversa entre els dos germans pel setembre de 1853. El capellà era convalescent d'una malaltia a ca seva, quan entrà ametent i riolera, com sempre, la seva germana per fer-li una estona de companyia.

Conversant, li digué ella: «¿Te'n recordes d'una vegada que em digueres qualque cosa de fundar una Congregació per al servei dels malalts i l'ensenyança de les nines?... Idò sapigues que jo em sent cridada per Déu a aquest servei. Des que m'ho digueres, ho he estat meditant i encomanant-ho al Senyor, i em sembla que aquesta és la voluntat de Déu. ¿Creus que serà possible? Si ho

ha de ser, esperaré; però si tal projecte no es pot realitzar entraré en el convent de les Caputxines».

D. Gabriel va fer a la seva germana algunes observacions sobre les possibles dificultats per la seva complexió dèbil i la delicadesa en què havia estat educada. Ella contestà que tot, amb l'ajuda de Déu, ho superaria. No tenia gens de por.

La conversa, com un petit gra de mostassa, germinà i arribà a donar el seu fruit. Amb els deguts permisos, dia 14 de setembre de 1856 a l'església parroquial del llogaret de Pina, la «senyoreta de Son Ribas», (tenia 30 anys), amb dues allotes pageses, Magdalena Mut i Apollònia Coll, reberen de mans del Fundador l'hàbit blau i velnegrat de la nova Congregació de Filles de la Misericòrdia, terciàries franciscanes. Reberen respectivament, els noms de Sor Concepció de Sant Josep, Sor Francisca i Sor Gabriela.

Tot naixia amb l'esperit que des de sempre havia unit els dos germans. L'hàbit blau i el nom nou de la Fundadora denotaven la devoció a «la nostra Puríssima Mare», tan franciscana i tan arrelada a l'antiga Província mallorquina dels frares menors —exclaustrats l'any 1835— que vestien també l'hàbit blau en honor de la Immaculada Concepció. Damunt l'hàbit, també les noves monges duïen la imatge de Maria, concebuda sens pecat. Sor Francisca rebé el nom del Sant Patriarca que imprimiria el seu espèrit de pau i bé, de senzillesa i pobresa, a les «monges blaves», cenyides amb el cordó de terciàries. Sor Gabriela duria el nom de L'Arcàngel protector de la nova Fundació, l'ambaixador a Maria.

La germana Fundadora i primera Superiora de la Congregació, per voluntat del bisbe de Mallorca fins a la seva mort, féu la seva professió perpètua a Pina dia 18 de desembre de 1857 davant el Fundador.

La nova congregació s'instal·là just devora l'església parroquial, en un convent petit i pobre, on Sor Concepció feia doctrina a les nines, els ensenyava de llegir i escriure, de fer comptes, de feinejar a ca seva. Les altres dues germanes atenien els malalts. Prest s'estengué la nova congregació fundant nous convents, en un any, a Costitx, Muro, Calonge, Santa Eugènia i Maria de la Salut. En temps de la Fundadora s'establiren aquests altres convents: Santanyi, Ses Salines, Campos, Alqueria Blanca, Lloseta, Ciutat (Carrer des morer), Llubí, Selva, Deià, Lloret, Bunyola, Sa Pobla, Ariany i Caimari.

REGLA VIVA DE LES FILLES DE LA MISERICÒRDIA

Les primeres Constitucions que el Fundador donà a la naixent Congregació descriuen així la tasca de la Superiora General: «Ha de reunir aquelles qualitats que requereix el seràfic Pare en el Ministre General de la seva sagrada Religió. Ha de ser seriosa, discreta, amiga de l'oració, de la pobresa i de totes les altres virtuts, essent pel seu comportament la Regla viva de les Filles de la Misericòrdia».

Certament aquestes paraules foren nord i guia de Sor Concepció, en són el millor elogi ja que tota la vida s'ajustà a aquesta descripció que tan gravada duia al ser cor franciscà.

S'han conservat algunes de les seves frases, que ens descobreixen la realització autèntica de la seva vocació: «Germanes: no hem vingut a la Religió per esser servides, sinó per a servir». «A igual glòria de Déu vos heu d'estimar més els pobres que els rics; perquè els primers tenen més necessitat de servici i estimació per tenir els medis que els proporcionin». «Si la Congregació ha d'establir noves cases, preferiu sempre els llocs petits i pobres».

Ella mateixa sí que s'estimava sempre els serveis més humils en la comunitat, capdavantera en tot allò que la nova Congregació havia assumit de misericòrdia envers els dèbils, de franciscanisme sà, d'esperit evangè-

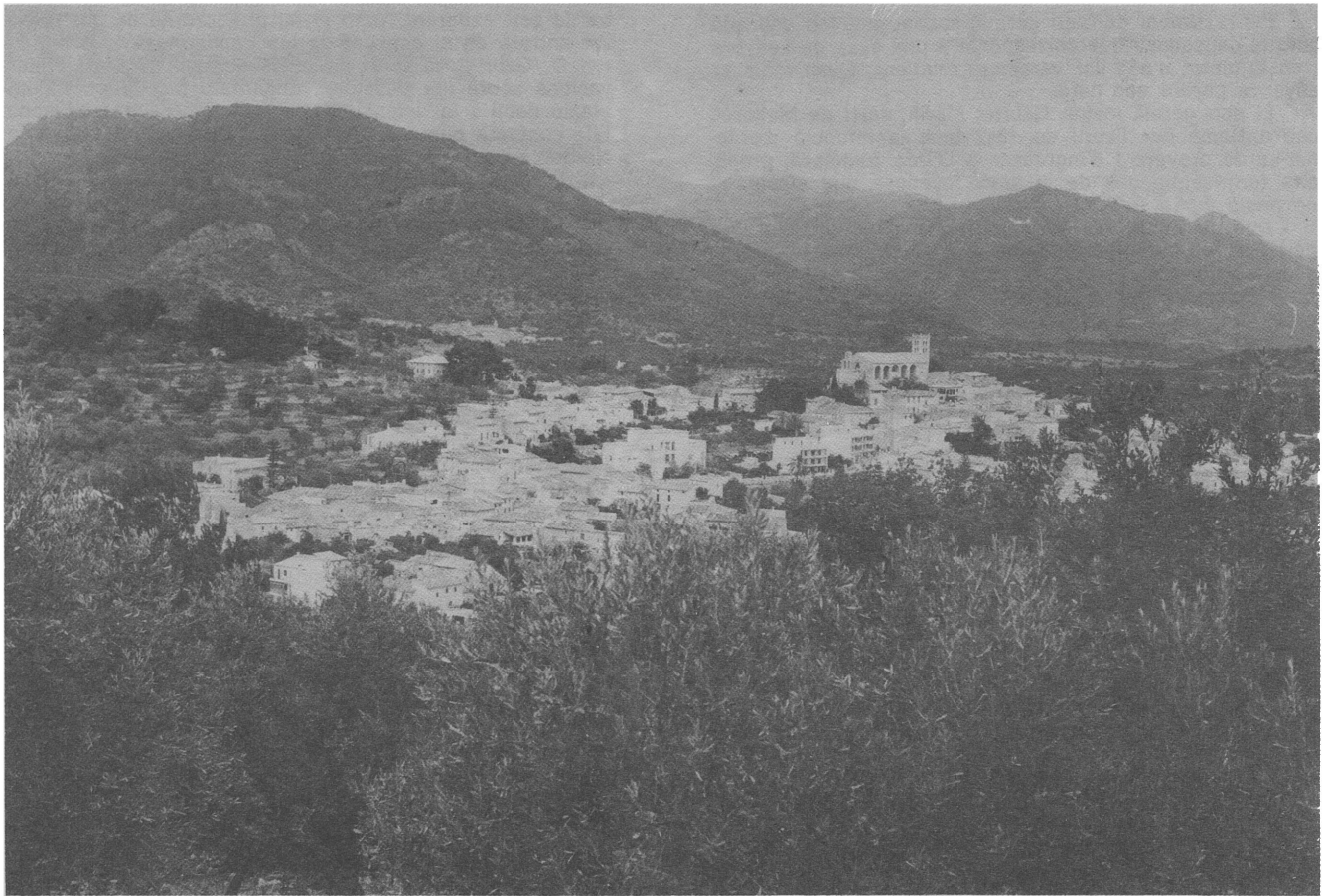

Foto Emili Muriscot

Des d'aquesta balconada de la serra sobre la planúria de la Mallorca pagesa, empenqué el seu vol cap al cel

lic per «anunciar la Bona Nova als pobres» i desvalguts d'aquesta terra (Cfr. Lc. 4, 18).

OBRES DE MISERICÒRDIA

Dia 19 de novembre de 1859, després d'esclatar la guerra entre Espanya i Marroc, escriví una carta a la Reina Isabel II per oferir-li cinc germanes que servissin un hospital de sang al front. El seu parent Don Marià Conrado, Marquès de la Fuensanta, presentà la carta a la Reina que acceptà amablement l'oferta i així cinc germanes exerciren el seu ofici misericordiós a un hospital de Ceuta des del gener de 1860 fins al juny.

Setze monges serviren els malalts del còlera en 1865 als hospitals de la Llotja i Caputxins, i en 1871 es renovà l'heroisme de cinc monges —una d'elles, Sor Luquèsia morí als 33 anys, màrtir de la caritat— quan Ciutat patí l'assot de la pesta groga.

LA CARTA DEL GERMA

Quan Don Gabriel Marià escriví el seu llibre: **El tercer Estandarte del glorioso San Francisco de Asís**, l'encapçalà amb aquesta carta, que traduïm, dirigida a la seva germana:

«Molt estimada germana.

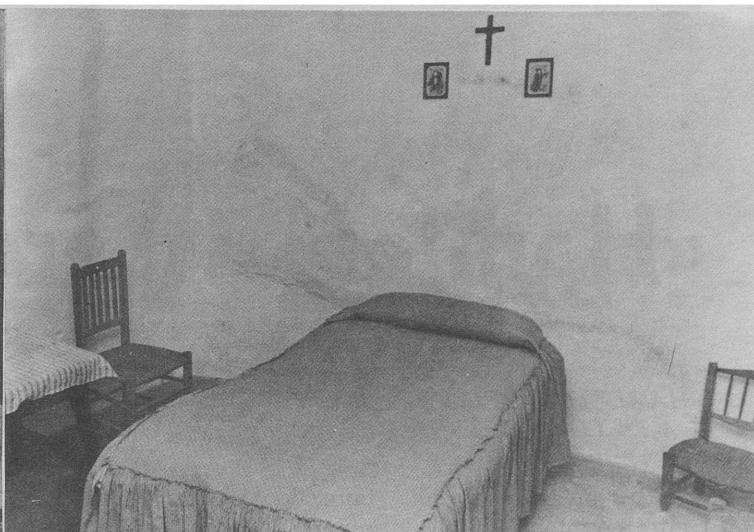
L'amor a Déu i al proïsme inflami sempre el nostre cor. Amén.

Totd'una que vaig acabar d'escriure les constitucions que heu d'observar les Filles de la Misericòrdia, quan

vaig sentir dins mi un desig ben viu de donar-vos també un llibret, que contingués les Regles del Tercer Orde, tal com avui han de ser practicades després de diferents concessions dels romans Pontífexs i una breu relació de l'origen i excel·lència d'un Orde tan excel·lent. Però les meves moltes ocupacions no em permeteren agafar la ploma sinó després de molt de temps, per poder acabar l'opuscle projectat, que per motius nombrosos i poderosos m'ha semblat que te l'havia de dedicar a tu.

Tu ets l'única germana que el cel m'ha conservat; tu des de petita entreres a l'Orde Tercer, i la devoció al N. P. S. Francesc i a totes les coses de la seva seràfica religió ha format sempre el teu caràcter; tu has estat la que em destinà la divina Providència per realitzar una de les idees que més m'ha dominat, la d'ajudar el proïsme, sobretot els pobres més infeliços del camp, en les coses temporals i espirituals per l'ensenyament i cura dels malalts; tu fores la primera que, renunciant a les comoditats d'aquest món, que passen en un moment, vestires l'hàbit de Filla de la Misericòrdia per sacrificar-te en l'ara de la caritat i viure crucificada amb Crist, professant amb tot rigor i vivint col·legialment la Regla Tercera de Penitència del Serafí d'Assís; tu has estat la que el nostre digníssim prelat, Excm. i Ilm. D. Miquel Salvà i Munar, bisbe d'aquesta diòcesi, nomenà per primera Superiora de l'esmentada Congregació de Filles de la Misericòrdia.

Aquests i altres motius m'han mogut a oferir-te aquest pobre treball meu en prova de l'amor, que en Jesús et profés a tu, a la teva Congregació o a tots els fills tercerols de S. Francesc. Prou conec jo el mèrit migrat de la meva ofrena; però esper de la teva caritat,

Quadro que representa l'agonia de Sor Concepció i la cel·la on morí, tal com es conserva avui.

de la de les teves germanes i de tots els qui llegiran aquest llibret, que dissimulareu les meves faltes, atès que sols escric per fer conèixer i estimar l'Orde Tercer.

Rep, estimada germana, aquesta petita mostra de l'afecte que sent per tu el teu germà i si, de qualque manera vols recompensar el meu treball, et diré, encara que sia un indigne sacerdot, que per això amb més raó ho puc dir, allò que el gloriós S. Leandre deia a la seva germana Santa Florentina quan li envià un llibret, que per ella i per les seves filles havia escrit: «Et preg finalment, caríssima germana meva, que en les teves oracions no deixis de recordar-te de mi i del meu germà petit», puix si no crec poder afegir allò que escrivia aquell sant bisbe: «Estic cert que el Senyor inclina benigne la seva oïda a la teva oració virginal», amb tot i amb això estic segur que sempre ens han d'aprofitar les teves súpliques, puix el nostre bon Déu està prop dels qui l'invoquen i es complau que el preguem.

Vetla per l'exacta observança de les Regles i Constitucions, aguanta't ferma en la fe, porta't amb valentia, sigues forta en els treballs. Que totes les coses sien fetes en caritat. El teu afectíssim germà i s.s. Gabriel Marià Ribas, pvre.» (3).

UN CARISMA VÀLID PER AVUI

Am aquesta carta i amb tot el que abans hem escrit, crec que queda ben perfilat el retrat espiritual autèntic de la Fundadora de les Filles de la Misericòrdia.

Que el seu esperit segueixi bategant en la Congregació que aplegà per servir Déu i el proïsme més humil i marginat d'aleshores, per fer més evangèlica la nostra Església, a la qual, segons les primeres Constitucions, quedà fermament lligat el nou Institut («Les Filles de la Misericòrdia estaran sempre així en l'espiritual i en el temporal, enterament subjectes al bisbe d'aquesta diòcesi... Quan la Congregació s'establesqui en altres diòcesis les germanes estaran subjectes als prelats de la seva residència») (4). Cal subretxar avui, després de l'enaltiment pel darrer Concili de les Esglésies locals, aquestes normes del Fundador.

També el darrer Concili exhorta els Instituts religiosos a conservar el carisma fundacional. És el carisma, per a les franciscanes, del servei evangèlic als més pobres i humils; de la inserció en l'Església diocesana i parroquial; de la transmissió de la fe (la «Doctrina» que dèiem abans. Les dones actuals que han professat en aquesta Congregació tan nostra tenen un ample camí a

recórrer junt amb els homes, creients o no, del nostre temps. La «senyoreta de Son Ribas», Sor Concepció, seguí aquesta drecera humil i franciscana: sense estridències, amb silenci, amagada dins els pobres i petits convents de la nostra pagesia.

EN LA PAU DE DÉU

Amb fermesa i sense perdre el seu caràcter afable i gojós, suportà una llarga malaltia d'estòmac que l'obligà a retirar-se algunes temporades al convent de Selva, fundat en 1864, i finalment s'hi recollí els tres darrers anys de la seva vida, acompanyada de Sor Gabriela, amb qui havia pres l'hàbit a Pina en 1856. Arribada l'hora de les nocces definitives amb l'Anyell, rebé devotament el sagrament de la fe, en presència del bisbe de la diòcesi, Mons. Mateu Jaume, del Visitador Mn. Bernat Salas i dels senyors de Massanella.

La matinada de dia 19 de setembre de 1878, als 52 anys i 22 de vida religiosa, s'adormí en el Senyor i des del coster de la nostra serra, que domina la plana pagesa de la nostra illa, empenqué el seu vol cap al Regne de Déu, que tant havia ajudat a plantar i conrar en la nostra terra benvolguda. Les seves despulles, devora les del seu germà prevere Gabriel, reposen en la pau de l'església de Sant Cosme i Damià de Pina, bresol de la Congregació de Filles de la Misericòrdia, just davant l'altar de La Puríssima.

PERE LLABRES I MARTORELL

NOTES

(1) Vegeu sobre la Fundadora les planes 25-64 de l'obra *Congregación de Hijas de la Misericordia, terciarias de San Francisco de Asís. Reseña histórica por una religiosa del mismo Instituto (1856-1929)*, Vich 1929.

(2) GASPÀR MUNAR, M.SS.CC., *Breve biografía del M. Rdo. D. Gabriel Mariano Ribas de Pina*, (Mallorca, 1973), p. 37-38.

(3) GABRIEL M. RIBAS DE PINA, *El Tercer Estandarte del glorioso S. Francisco de Asís* (Palma, Imp. Guasp, 1862), p. I-IV.

(4) Capítol XXVI de les Constitucions, escrites pel P. Fundador.

«Hamlet» i serenates d'estiu

«HAMLET» A BELLVER I A LA COVA DELS HAMS

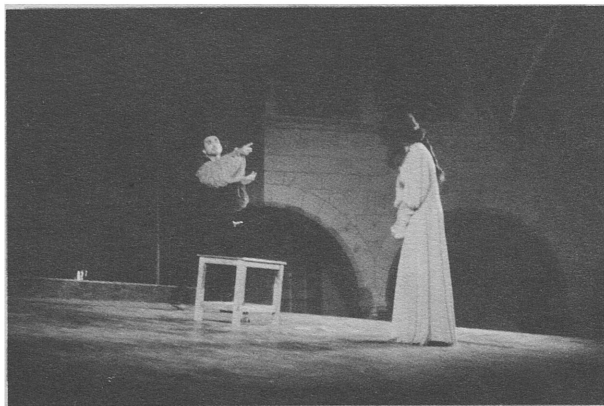
Dia 28 de juliol al castell de Bellver i el dia següent a les Coves dels Hams de Manacor es va representar *HAMLET*, immortal obra de Shakespeare en traducció de Terenci Moix.

Ho anunciàvem al darrer número de *LLUC* i així s'ha pogut dur a terme. La direcció fou de Pere Planella. Els principals actors: Enric Majó, Jordi Serat, Montserrat Salvador, Joan Miralles... del TEATRE ITINERANT CATALA. És una recreació magistral de l'obra del s. XVI, adaptada als nostres dies. Hamlet, per Terenci Moix és «el personatge clau, embolicat en la xarxa implacable d'allò que els estudiosos han anomenat el seu «misteri còsmic». Intentar desvelar-lo hauria estat, per la nostra part, un suïcidi. Intentem, doncs, ajuntar amb serenitat totes les peces que formen aquest misteri i restituir-les a l'espectador».

En presentar l'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA» aquestes dues representacions a Mallorca, escrivia:

L'Obra Cultural de la Caixa ofereix aquestes representacions itinerants de la versió catalana de «Hamlet», continuant la tasca de promoció teatral que ja fa temps que va iniciar. I és ara, durant la present temporada, quan ha aconseguit mobilitzar un nombre considerable de formacions escèniques per portar el teatre a tots els racons del nostre país. L'activitat teatral que durant aquests darrers mesos es conrea al llarg de la geografia catalana, amb muntatges tan importants com «Abraham i Samuel» del Teatre Lliure, o «Antaviana» del grup Dagoll-Dagom —per posar-hi tan sols dos exemples—, és prova d'aquest intent —que creiem reeixit— d'impulsar el fet teatral, de tanta tradició a Catalunya, i oferir-lo a un públic que mai no ha deixat d'acollir les manifestacions culturals d'aquesta mena.

Fruit d'aquesta assumpció ha estat la 1.ª Campanya de Teatre de l'Obra Cultural de la Caixa, en la qual han col·laborat vint grups de teatre de tot el Principat i les Illes. A través del Festival celebrat amb els grups seleccionats, s'han pogut veure vuit espectacles absolutament diferents, profunds o divertits, mostres vàlides del teatre

«Hamlet» a Bellver

que es fa aquí i ara. Aquests espectacles, després de passar pel Teatre Romea de Barcelona, recorren el país, oferint una panoràmica del que és el teatre a Catalunya. Perquè, en frase de Jordi Maragall, director general de Cultura de la Generalitat, «estem caminant cap a la reconstrucció d'una sòlida base teatral que haurà de créixer en un poble que ha demostrat capacitat de resistència i vocació indiscutible». Creiem, sincerament, que ens trobem en aquesta fase, i tot el nostre esforç s'adreça a continuar en aquesta línia.

IX SERENATES D'ESTIU

Entre el dies 28 d'agost i 21 de setembre s'estan realitzant a Ciutat de Mallorca, en el claustre de Sant Francesc, les novenes serenates d'estiu, organitzades per Joventuts musicals, sota el patrocini de l'OBRA CULTURAL de LA CAIXA DE PENSIONS PER A LA VELLESA I D'ESTALVIS.

Hi intervenen el Quartet de saxofons de Barcelona, sota la direcció d'Adolf Ventas; el Quartet sonor José Luís Lopategui (Guitarra), Irina Zritskaya, israeliana coneguda pels seus concerts arreu d'Europa, donarà un recital de piano dia 12 amb obres de Chopin, Srianin, Prokofiev y Kabalevsky; hi haurà un recital de cant i piano de Maria Angles Peters (soprano), dia 21 de setembre, juntament amb Perfecto García-Chornet (piano), que interpretaran obres de diversos autors espanyols i estrangers.

L'«Enciclopèdia de Menorca»: dels propòsits als fets

per Joan F. López Casasnovas

Preparada per Obra Cultural Balear de Menorca, l'Enciclopèdia de Menorca ja va sortint al carrer. En el moment d'escriure aquestes ratlles, n'han sortit dos fascicles, curiosament presentats, que han causat immillorable impressió per la seva qualitat i científisme. Tot i que l'equip entusiasta que promou l'Enciclopèdia —equip dirigit pel físic maonès Josep M. Vidal i Hernández— compta amb l'estalonament del Consell Insular i dels Ajuntaments de l'illa, i que «La Caixa» també dona suport a la idea i a la Campanya de promoció, l'empresa cultural menorquina reclama urgentment l'ampliació del seu nombre de subscriptors (fins a dos milers, segons els càlculs del Director d'Administració, Guillem Camps i Coll; i actualment en té cinc-cents). Així, doncs, si el nombre de subscriptors és suficient per a cobrir les despeses

d'impressió, els fascicles es posaran a la venda amb una periodicitat mensual, prescindint d'altres consideracions. D'aquesta manera sortiran 12 fascicles a l'any i l'obra s'acabarà de publicar pel juny de 1982.

UN EQUIP D'INVESTIGADORS MENORQUINS

Per a dur a terme la tasca de realitzar un eciclopèdia temàtica sobre l'illa de Menorca, hom compta amb un ampli equip d'investigadors, especialistes en una determinada matèria, el camp de coneixements dels quals s'estén més enllà de l'estricta marc de l'illa, la qual cosa els dóna la perspectiva adequada per estudiar tots els aspectes de Menorca situant-los sempre dintre del context adient. Segons han fet veure alguns dels col·laboradors, l'interès científic d'aquest projecte va més enfora de la seva

aportació concreta al coneixement de l'illa. Es tracta del fet que Menorca és un lloc privilegiat per a la realització d'un estudi científic complert, ja que el seu aïllament facilita la delimitació precisa de l'àmbit de qualsevol investigació i permet de tenir en compte els factors externs que actuen sobre qualsevol aspecte de la realitat a estudiar. Això facilita la determinació dels paràmetres que influeixen en qualsevol fenomen i l'explicitació de la forma d'aquesta influència. A més, cal dir que, en esser Menorca una illa de dimensions reduïdes, l'amplitud dels temes a considerar en molts casos no supera l'escala humana, en el sentit que el seu estudi no exigeix uns mitjans i una dedicació gegantines, sinó que pot ser resolt amb unes despeses i un nombre de persones relativament modest.

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 11

CIUTAT

ÚLTIMA HORA

La veu del poble
i dels pobles

És a dir que aquesta feina pot constituir a la vegada, un exemple molt interessant d'investigació pluridisciplinària i completa d'una porció de la realitat ben determinada i de dimensions humanament abastables, realitzada per un equip d'investigadors que treballa solidàriament.

La publicació de l'Enciclopèdia ha començat pels tres fascicles de **Climatologia**, l'autor dels quals és A. Jansà i Clar, fascicles als quals seguiran els de C. Llompart, A. Obrador i J. Rosell sobre Geologia. Això no respon a una planificació preconcebuda, però és significatiu observar que la Climatologia ens proporciona coneixements per comprendre millor què és Menorca més enllà dels tòpics «ad usum» («pedres i vent», «a la isla blanca y azul», etc.).

Diguem també que, pel que fa a la seva estructura, l'Enciclopèdia de Menorca constarà de cinc volums, dins els dos primers dels quals, el de les Ciències de la Naturalesa, ultra els fascicles esmentats hi haurà els **d'Hidrologia**, **d'Oceanografia** (per Xavier Jansà), **Geografia**, **Botànica** (M.ª Àngels Cardona), **Zoologia** (Pere Prats) i **Ecologia** (per J. Rita).

Al Segon i Tercer volum s'hi inclouran els fascicles **d'Arqueologia** (per l'Equip del Museu de Menorca),

l'Aproximació a la Història de Menorca (Andreu Murillo), **Arquitectura urbana** (J. Gomila, V. Jordi i E. Taltavull), **Pintura** (Equip del Museu de Menorca), **Arquitectura rural** (V. Jordi i E. Taltavull), **Llengua i Literatura** (Joan F. López Casanovas), i **Etnologia** (per diversos autors).

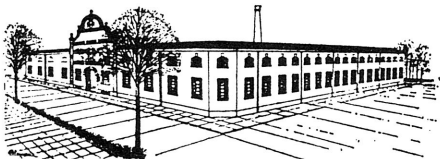
El volum Tercer hi trobarem: **l'Estructura social menorquina** (Tomàs Vidal), **l'Estructura econòmica** (Guillem López), **l'Agricultura** (T. Vidal), **la Indústria** (G. López) i el **Turisme** (Tomàs Serra).

QUÈ ES PRETÉN AMB L'ENCICLIPÈDIA DE MENORCA?

La publicació d'una enciclopèdia temàtica sobre la nostra illa era una urgència i una necessitat. L'Enciclopèdia és necessària perquè recull tot de temes que ens proporcionen un coneixement autèntic de la personalitat menorquina —la terra, la història, la societat...—, la qual cosa exigeix prèviament uns estudis acurats, sobre els quals hom provarà de bastir una síntesi per a una divulgació posterior; és necessària també perquè els qui ens sentim orgullosos d'habitar aquesta illa puguem millorar qualitativament aquesta estimació mitjançant l'estudi de les característiques genuïnes de la nostra cultura. I

aquesta és una tasca urgent, perquè Menorca, les Illes Balears i les nacionalitats i regions de l'Estat espanyol hem d'entrar decididament en la via de les autonomies, que impliquen capacitat efectiva d'autogovern. I és ben cert que, com fou escrit a l'enfront del temple grec, el coneixement de si mateix és l'única garantia de reeixir en el govern propi, tant a nivell individual com a nivell de poble. Som situats, en aquest sentit, en un moment històric. Caldrà no destorbar-se, puix que amb molta d'urgència també, a mesura que l'Enciclopèdia s'anirà fent realitat, els seus continguts han d'esser introduïts a les escoles i aportar així a tots els allots menorquins el coneixement de l'entorn immediat. El desconeixement de la realitat més pròxima és l'estigma dels pobles dominats i el brou de cultiu de la mediocritat i el provincialisme. L'Enciclopèdia ve a contribuir, doncs, a trencar aquesta situació denigratòria.

Ja és cert que són estudis de caràcter local, però precisament per açò esdevenen fonamentals per a tothom qui voldrà tenir un coneixement més ample i més exacte de l'àmbit general de la nostra cultura catalana. L'Enciclopèdia de Menorca no pot faltar, doncs, a les biblioteques dels Països Catalans.

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00

I N C A

VERJO

s'oli gustós d'abans

encara es fa avui

OLI
MIA CAIMARI

UNA TASCA DE FOMENT I VALORACIÓ DELS FETS CULTURALS

Paral·lelament a l'aparició dels diferents fascicles hom pensa dur a terme activitats culturals relacionades amb els temes que s'aniran publicant. Així s'han celebrat, d'ençà del mes de març passat, concursos escolars de redacció i de pintura, conferències, taules rodones, segons una idea de promoció i animació cultural arreu de l'illa. Igualment, durant aquest estiu i aprofitant les festes majors dels pobles de l'illa, les quals esdevenen, sens dubte, un marc de trobada de la gent i motiu d'animació cultural, s'ha anat presentant d'Enciclopèdia a cada població menorquina, sense deixar-nos-en cap.

Com va dir en Guillem Camps durant l'acte de presentació a Ciutadella, la iniciativa de l'**Obra Cultural Balear a Menorca** potser caldria valorar-la com a punt de partida per a promoure un debat ampli sobre la nostra cultura, en un marc de lliure expressió i crítica.

JOAN F. LÓPEZ CASASNOVAS

J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 2160 33 - Palma de Mallorca

*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

Ca'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaimades calentes
Gelats i quemullars
Obert tot lo dia

C/. Sans, 10

Tel. 21 16 53

Ciutat

Comunicat final de les Quartes Jornades del CIEMEN

Com a conclusió de les Quartes Jornades del «Centre Internacional Escarré per a les Minories Etniques i Nacionals» (CIEMEN) que han tingut lloc a l'Abadia de Cuixà, des del 16 al 23 d'agost de 1979, durant les quals s'han analitzat el tema «fet nacional: llengua, territori, migracions», aquells qui hi han participat pertanyents a Euskadi, Galícia, Occitània, Vall d'Aosta, Friül, Sardenya, Flandes, Bretanya, Paisos Catalans,

declaren que:

la llengua i el territori són factors fonamentals en la vida d'una nació. Qualsevol nació és sobirana per a protegir-los, defensar-los i promoure'ls. No poden ser, doncs, condicionats amb imposicions que deteriorin l'ús prioritari de la llengua pròpia de cada nació i impedeixin el control col·lectiu de l'espai on la nació es desenvolupa. D'aquí que les normes sobre l'oficialització d'una llengua que no és la pròpia del poble en el seu territori nacional, en alguns casos, i sobre el bilingüisme generalitzat, en d'altres, siguin unes formes d'opressió inacceptables.

Al mateix temps declaren que:

el dret a viure i treballar en el propi país és un dret prioritari de cada poble i, per tant, qualsevol projecte econòmic, social i polític, ha de supeditar-s'hi. L'emigració es percep com a fenòmens que de cap manera poden constituir una amenaça per a la identitat nacional dels pobles. L'emigració cal que procedeixi d'un acord amb la societat receptora i la immigració ha de ser acollida amb els mitjans que permetin evitar tant la segregació com l'assimilació forçada i facilitin la integració lliure.

Consideren que:

el foment de les recíproques solidaritats entre les nacions negades és una necessitat ineludible. Aquesta s'ha de concretar en formes de col·laboració que serveixin a fer prevaler la igualtat i la justícia entre els pobles nacionalment diferenciats. A tal fi demanen al CIEMEN que organitzi les pròximes Jornades, dintre de l'àmbit de les seves competències, entorn de temes que ajudin a conèixer i a utilitzar millor les vies existents i a proposar-ne d'altres per fer més efectiva aquesta col·laboració.

Cuixà, 23 d'agost de 1979.

llegiu

mallorca socialista

la revista de l'esquerra mallorquina

PSM

Partit Socialista de Mallorca

carrer Temple, 7 Ciutat

LLUC

Bolletí
de
subscripció

NOM .....

DIRECCIÓ .....

POBLACIÓ .....

es fa subscriptor de la revista **LLUC** (300 ptes. per tot l'any 1979), quantitat que pagarà

..... enviant gir postal o taló bancari barrat

..... contra reembossament (o al cobrador domiciliari si viu a Ciutat de Mallorca)

..... per un rebut domicialitat a Banc o Caixa .....

Marcau amb una X la forma de pagament que us interessi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC**, apartat de correus 619, Palma de Mallorca, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

La seva llibreta
o talonari de "la Caixa"
són diners a l'instant
a tot Catalunya,
Balears i Madrid.

Més de 550 Oficines al seu servei.

CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"

OBRA CULTURAL BALEAR

**Ara més que mai
per a l'ensenyament
de la nostra llengua**

FEIS-VOS-NE SOCI

C/. Impremta, 1

Tel. 22 32 99

Ciutat de Mallorca